

**מסכת גיטין פרק ראשון**  
**מתוך "גמרא נוטה"**  
**על שם הורי נפתלי ורחנה הולנדר הכ"מ**

דברי הגמרא באותיות ROD 12; רש"י בתוך הגמרא בסוגריים, ובתוך הסוגריים - אותיות MIRIAM 10; מקראה מלאה - בסוף הדף.

**מסכת גיטין פרק ראשון המביא גט**

(גיטין ב, א)

משנה:

המביא גט ממדינת הים (כל חוץ לארץ קרי ליה 'מדינת הים' בר מבבל, כדאמר לקמן (דף ו, א)) - צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם" (וטעמא מפרש בגמרא; ושליח זה - הבעל עשאו שליח להולכה).

רבן גמליאל אומר: אף המביא מן הרקם ומן החגר (תרגום של 'בין קדש ובין בור' מתרגמינן 'בין רקם לחגר' (בראשית טז, יד)).

רבי אליעזר אומר: אפילו מכפר לודים (שהיא מחוצה לארץ) ללוד (שהיא סמוכה לה, והיא מארץ ישראל; ובגמרא מפרש פלוגתייהו).

וחכמים אומרים: אינו צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם" אלא המביא ממדינת הים. (בגמרא מפרש מאי מוספי אתנא קמא דרישא).

והמוליך (מארץ ישראל למדינת הים) והמביא ממדינה למדינה במדינת הים - צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם".

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו מהגמוניא להגמוניא. (בגמרא מפרש: עיר אחת שהיו בה שני הגמונים ומקפידין זה על זה שלא יהיו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה).

רבי יהודה אומר: מרקם למזרח (מרקם עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים) - ורקם (עצמה) כמזרח (נדונית כמזרח העולם, ולא כארץ ישראל; והמביא מרקם - צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", וכן כולם. רקם למזרחו של ארץ ישראל וחוצה לה); מאשקלון לדרום -

ואשקלון כדרום (ואשקלון לדרומה); מעכו לצפון - ועכו כצפון (ועכו לצפונה; אבל מערב של ארץ ישראל אין צריך גבול, שהים הגדול גבולה, כדכתיב (במדבר לד, ו) 'וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגו').

רבי מאיר אומר: עכו כארץ ישראל לגיטין.

המביא גט בארץ ישראל - אינו צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ואם יש עליו עוררים (שהבעל מערער שהוא מזויף) - יתקיים

בחותמיו (ואם יעידו העדים על חתימת ידיהם או עדים אחרים יכירו חתימתם - כשר; ואם אין עליו עוררים - מסתמא כשר, דהא בקיאיין 'לשמה', ועדים מצויין תמיד לקיימו, כדאמרין בגמרא: בתי דינין קבועין).

גמרא:

מאי טעמא?

רבה אמר:

(גיטין ב, ב)

לפי שאין בקיאיין לשמה (אין בני מדינת הים בני תורה, ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה, וקרא כתיב 'ונכתב לה ספר כריתות' (דברים כד, א)) 'לה' - דהיינו לשמה; הילכך אומר השליח "בפני נכתב ובפני נחתם" - וממילא שיליין ליה אם נכתב לשמה, והוא אומר 'אין'; ולקמיה מפרש מאי טעמא לא אצרכוה נמי למימר 'לשמה'.

רבא אמר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו (אין שיירות מצויות משם לכאן, שאם יבא הבעל ויערער לומר "לא כתבתיו" - שיהו עדים מצויין להכיר חתימת העדים, והאמינוהו לשליח). (ולקמן פריך: בין לרבא בין לרבה ליבעי תרי!)

מאי בינייהו?

איכא בינייהו דאיתיהו בי תרי (ושניהם נעשו שלוחים לגרשה, והגט יוצא מתחת ידי שניהם: לרבה בעי למימר, לרבא לא בעי למימר, שהרי שנים הם, ואם יערער בעל - הרי הם מצויין לקיימו); אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל (כגון יהודה וגליל: דסלקא דעתא השתא דלא שכיחי שיירתא, לרבה - דלא חייש לעירעורא דנימא מזויף הוא - לא בעי למימר, הואיל ובקיאיין כל בני ארץ ישראל 'לשמה', לרבא בעי למימר, דהא אין שיירות מצויות);

אי נמי באותה מדינה במדינת הים (כגון מעיר לעיר במדינה אחת. 'מדינה' - רונטרד"א בלע"ז. ובמדינת הים - לרבה בעי למימר, דהא אין בקיאיין לשמה; לרבא, דאמר 'לפי שאין וכו', ומתניתין משום ערעורא דזיוף הוא - הכא לא צריך, דהא שכיחי שיירתא).

ולרבה, דאמר 'לפי שאין בקיאים לשמה' - ליבעי תרי, מידי דהוה  
 אכל עדיות שבתורה (קושיא הוא)?  
 (ומשני:) עד אחד נאמן באיסורין (שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד מישראל על הפרשת  
 תרומה, ועל השחיטה, ועל ניקור הגיד והחלב).  
 אימור דאמרינן 'עד אחד נאמן באיסורין' - כגון חתיכה ספק של  
 חלב ספק של שומן, דלא איתחזק איסורא (דחלב בהך חתיכה איסורא גופא), אבל  
 הכא, דאיתחזק (בהך איתתא) איסורא דאשת איש (ומטבל ושחיטה לא גמרינן לה,  
 כדאמרינן ביבמות פח"א): דהתם בידו לתקנו, לפיכך נאמן להעיד עליהן) - הוי דבר שבערוה,  
 ואין דבר שבערוה (ראוי להתירו) פחות משנים (דיליף 'דבר' ממון: כתיב הכא 'מי  
 מצא בה ערות דבר' (דברים כ"א) וכתוב התם 'על פי שנים עדים יקום דבר' (דברים י"ט); במסכת סוטה (דף ג"ב) ?  
 רוב (ישראל) בקיאים הן (ואין לחושדן); ואפילו לרבי מאיר, דחייש  
 למיעוטא (גבי קטן וקטנה: אין חולצין ולא מייבמין קטן, שמא ימצא סריס, קטנה - שמא תמצא איילונית  
 כו' - במסכת יבמות (ק"ט, א)) - סתם ספרי דדייני (סופרי הדיינים שרגילין לכתוב כל שטרי  
 גיטין) מיגמר גמירי (דגט אשה בעי לשמה), ורבנן הוא דאצרוך (למיחש למלתא,  
 משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד, כגון שנכתב לשם אחד מבני עירו ששמו כשמו ושמה כשמה, ונמלק  
 מלגרש); והכא

(גיטין ג, א)  
 משום עיגונא (להימניה לשליח) - אקילו בה רבנן.  
 האי - קולא הוא (בתמיה) ? חומרא הוא: דאי מצרכת ליה תרי (למימד  
 'לשמה') - לא אתי בעל מערער ופסיל ליה, חד - (השתא) אתי בעל  
 ומערער (ואוקי חד לבהדי חד) ופסיל ליה !?  
 כיון דאמר מר (לקמן דף ה"ב): 'בפני כמה נותנו (שליח זה) לה (לאשתו, ואומר  
 בפניהם 'בפני נכתב') ? רבי יוחנן ורבי חנינא: חד אמר: בפני שנים וחד  
 אמר בפני שלשה' - מעיקרא מידק דייק (השליח, כשמקבלו מיד הבעל, ויודע בו  
 שברצון מגרשה), ולא אתי לאורועי נפשיה (ולא יבא ויערער עוד; ואי נמי עורר - אינו  
 נאמן, דודאי דק במילתא שפיר).

ולרבה, דאמר 'לפי שאין עדים מצויין לקיימו' - ליבעי תרי,  
 מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא?  
 עד אחד נאמן באיסורין.  
 אימור דאמרינן 'עד אחד נאמן באיסורין' - כגון חתיכה ספק של  
 חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא, אבל הכא איתחזק איסורא  
 דאשת איש - הוי דבר שבערוה, ואין דבר שבערוה פחות משנים?  
 בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי, כדושי לקיש, דאמר ריש  
 לקיש: 'עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותן בבית  
 דין (דלא חציף איניש לזיופי)', ורבנן הוא דאצרוך, והכא משום עיגונא  
 אקילו בה רבנן.  
 האי - קולא הוא? חומרא הוא: דאי מצרכת ליה תרי - לא אתי בעל  
 מערער ופסיל ליה, חד - אתי בעל ומערער ופסיל ליה !?  
 כיון דאמר מר 'בפני כמה נותנו לה? רבי יוחנן ורבי חנינא: חד  
 אמר 'בפני שנים' וחד אמר 'בפני שלשה' - מעיקרא מידק דייק  
 ולא אתי לאורועי נפשיה.

ורבא - מאי טעמא לא אמר כרבה?  
 אמר לך: מי קתני "בפני נכתב לשמה, בפני נחתם לשמה"?  
 ורבה - בדין הוא דליתני הכי, אלא דאי מפשת ליה דיבורא - אתי  
 למגזייה (דלא יאמר כולהו, ואמרינן לקמן (גיטין ה"ב) 'כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין - הולד  
 ממזר').

השתא נמי אתי למגזייה?  
 חדא מתלת (תיבות, כגון 'בפני נכתב לשמה') גאיז (דזימנין דלא אמר אלא 'בפני נכתב'), חדא  
 מתרתי (כגון 'בפני נכתב') לא גאיז (וממילא שיילינן ליה אי נכתב לשמה, ואמר 'אין'; אי נמי  
 סתמא (לשמה) קא מסהיד; ומיהו 'בפני נכתב ובפני נחתם' - אצרכוה, דכתיבה וחתומה בעינן לשמה, וכיון  
 דכל חדא מילתא באפי נפשה היא - לא גיז).

ורבה - מאי טעמא לא אמר כרבא?  
 אמר לך: אם כן (דטעמא משום קיום הוא) - ניתני "בפני נחתם" ותו לא!  
 "בפני נכתב" למה לי? שמע מינה בעינן 'לשמה'.

ורבא?

בדין הוא דליתני הכי (דלא בעי למימר נכתב), אלא (משום הכי אצרכוה): דאם כן אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד (דמוכחא מילתא דלקיומי אתי, ומאן דחזי – סבר: כל שטרות נמי – בחד מיקיימי: אי אתי חד סהדא ואמר 'מכיר אני כתב ידי העדים').

ורבה?

מי דמי? (1) התם (גבי קיום שטרות) – ידעינן (יודעים אנו שזה כתב העדים הוא דקאמר); הכא – "בפני" (קאמר, ולא קא מוכחא מילתא); (2) התם – אשה לא מהימנא, הכא – אשה מהימנא (אם הביאה גט לחבירתה, ואמרה בפני נכתב ובפני נחתם – מהימנא, כדתנן בפ"ב (מ"ד; לקמן כג, ב) אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעליהן כו'); (3) התם – בעל דבר (אותו שמוציא השטר והשטר שלו) לא מהימן, הכא בעל דבר מהימן (האשה עצמה מביאה את גיטה ממדינת הים בתורת שליחות, כגון דאמר לה בעלה "אל תתגרשי בו אלא בבית דין", ובלבד שתהא צריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" וכו' (בפרק ב (שם)!)

ורבא אמר לך: אטו הכא – כי אמרי 'ידעינן' (יודע אני) – מי לא מהימני (הואיל ולדידיה, טעמא משום קיומא הוא – אי אמר 'יודע אני בחתימת ידי העדים' – מי לא מהימן? דמה לי 'בפני' מה לי 'יודע אני'? וכיון דכי אמרי 'ידעינן' מהימני (וכיון דהכי הוא – אי לאו דמצרכינן נמי אכתיבה-דתיהוי היכר בין גיטין לשטרות) – אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא (לקיימינהו) בעד אחד.

ולרבה – דאמר 'לפי שאין בקיאין לשמה – מאן האי תנא (דמתניתין) דבעי כתיבה לשמה ובעי

(גיטין ג, ב)

חתימה לשמה?

1. אי רבי מאיר (דאמר עיקר השטר זו היא חתימתו) – חתימה (לשמה) בעי, כתיבה לא בעי (דכי כתיב 'וכתב לה' – אחתימה כתיב), (כדקתני לקמן) דתנן (פ"ב מ"ד; דף כא, ב): 'אין כותבין' (לכתחילה) במחבר לקרקע (שמא יחתום במחובר ומפסיל, כדפרישית, והכי מפרש בפרק ב (כא, ב)); כתבו על המחבר לקרקע, תלשו, חתמו ונתנו לה – כשר (כתב גט על המחבר – כשר, ואף על גב דכתיב 'וכתב... ונתן' – מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שהוא מחוסר כתיבה, קציצה, ונתינה – אפילו הכי: כיון דחתמו בתלוש – מכשר ליה רבי מאיר; אלמא 'וכתב' דקרא – אחתימה הוא)!

2. אי רבי אלעזר (דאמר מדאורייתא גט שאין עדי חתומין עליו כשר, אלמא 'וכתב' – כתיבה היא דמשמע) – כתיבה בעי (לשמה), חתימה לא בעי! וכי תימא: 'לעולם רבי אלעזר היא, וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה – מדאורייתא, מדרבנן בעי – והא שלשה גיטין פסולין (דקא חשיב בפרק בתרא (פ"א, א) וחד מינייהו 'אין עליו עדים') דרבנן (כלומר: פסוליהו אפילו לתנא קמא לא הוי אלא מדרבנן, מדקתני אמ ניסת הולד כשר), ולא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה (ופליג עלה רבי אלעזר, דאפילו לכתחילה תנשא, אלמא פסולא דרבנן נמי לית ליה), דתנן [גיטין פ"ט מ"ד]: 'שלשה גיטין פסולין' (לכתחילה), ואם ניסת – הולד כשר: כתב בכתב ידו (ידי הבעל) ואין עליו עדים; יש עליו עדים ואין בו זמן (באי זה זמן נכתב); יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד (וכתב ידי סופר) – הרי אלו שלשה גיטין פסולין, ואם ניסת הולד כשר (אלמא תנא קמא גופיה לא פסיל אלא מדרבנן; ומדפליג רבי אלעזר עליה [בסיפא, להלן] שמע מינה: אפילו לכתחילה מכשיר); רבי אלעזר אומר: אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו לה בפני עדים – כשר, וגובה (כתובתה בגט זה) מנכסים משועבדים (דתנן בכתובות (פ"ט מ"ט; פ"א, א): הוציאה גט ואין עמו כתובה – גובה כתובתה; לישנא אחרינא גובה מנכסים משועבדים: אם שטר מלוה הוא – גובה מנכסים משועבדים; שטר חוב נמי קרי 'גט', כדאמר בעלמא (בבא קמא צ"ה, א) זגט חוב שאין בו אחריות', שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם' (שמא ימותו עדים, ושוב אין לו עדות – לפיכך נהגו לחתום, דאם ימותו – תראה חתימתם לעדים אחרים ויכירוהו)!

ואלא רבי מאיר היא, וכי לא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה – מדאורייתא, מדרבנן בעי.

והא אמר רב נחמן: אומר היה רבי מאיר: 'אפילו מצאו באשפה

(גיטין ד, א)

וחתמו ונתנו לה – כשר? וכי תימא 'אנן מדאורייתא קא מתנינן לה (להא דרב נחמן)' – אי הכי 'אומר היה רבי מאיר דבר תורה' מיבעי ליה (מיבעי ליה למימר, דהוה ליה לרב נחמן, דאמורא הוא, לפרושא למילתא דלא תיפוק חורבא מיניה, ולמיתני הכי: אומר היה רבי מאיר: דבר תורה – אפילו מצאו באשפה וכו')!

אלא לעולם רבי אלעזר היא, וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה - היכא דליכא עדים כלל (כלומר: כי לא חתימי סהדי עליה כלל - שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושללא לשמה, דהוה ליה מזוייף מתוכו); היכא דאיכא עדים - בעי, דאמר רבי אבא: 'מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו' (שחתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה) - שהוא פסול'.

רב אשי אמר: הא מני? - רבי יהודה היא, דתנן [גיטין פ"ב מ"ד]: 'רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש'. ומעיקרא מאי טעמא לא מוקמינן לה כרבי יהודה (דטרחין ומהדרין 'וכי תימא' כמה לישני, לאוקמיה כרבי מאיר או כרבי אלעזר)? מהדרין ארבי מאיר, דסתם מתניתין רבי מאיר; מהדרין ארבי אלעזר, דקיימא לן הילכתא כוותיה בגיטין (בהא מילתא דבלא עדים חתומים כשר, והכי מוקמינן בפרק בתרא (לקמן פ"ט, ב)).

תנן: 'רבן גמליאל אומר: אף המביא מן הרקם ומן החגר; רבי אליעזר אומר: אפילו מכפר לודים ללוד'; ואמר אביי: בעיירות (שהוסיפו) הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום ארץ ישראל עסקינן (הנך 'רקס' ו'חגר' דרבן גמליאל, והנך דרבי אליעזר - הוי סמוכות טפי, שאף מובלעות הן בתחומה, אלא שאינן מארץ ישראל; דתנא קמא סבר: הני לא צריכי, משום דסמוכות, ואתא רבן גמליאל לאוסופי סמוכות, ומודי במובלעות; ורבי אליעזר הוסיף את המובלעות'. והיכי דמי 'מובלעות'? - כגון עיירות שקנה הכתוב במזרחה של ארץ ישראל להיות לגבול, כדכתיב (במדבר לד, י): 'והתאזיתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן [שפמה], ומונה על הגבול עיירות רבות; ומהן ולהלן חוצה לארץ ישראל; ויש מהם שבולטות מחברותיהן לצד המזרח ארבע וחמש פרסאות, ומסילה ההולכת מזו לזו הוא הגבול; ועיירות העומדות חוץ למסילה לפנים מבליטת העיר הבולטת - קרי לה 'מובלעת בתוך התחום'; ואפילו הכי אינה מארץ ישראל).

ואמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההוא אתרא (שבין כפר לודים ללוד) והוי (רחוק) כמבי כובי לפומבדיתא. מכלל דתנא קמא סבר הני לא צריך; מאי לאו בהא קמיפלגי: דמר סבר לפי שאין בקיאיין לשמה, והני גמירי, ומר סבר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו, והני נמי לא שכיחי (דיש חירוס ביניהם; ודברה ורבא - תנאי היא)?

לא! רבה מתרץ לטעמיה (מתרץ לכולהו תנאי כוותיה) ורבא מתרץ לטעמיה: רבה מתרץ לטעמיה: דכולי עלמא לפי שאין בקיאיין לשמה, והכא בהא קמיפלגי: תנא קמא סבר: הני - כיון דסמוכות מיגמר גמירי, ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות גמירי, סמוכות לא גמירי, ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא (כלומר אף על גב דגמירי לא נפקי מכלל מדינת הים), שלא תחלוק במדינת הים (מאחר שגזרו במדינת הים - לא נתנו חלוק בדבר).

רבא מתרץ לטעמיה: דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו, ותנא קמא סבר: הני - כיון דסמוכות - מישכח שכיחי, ואתא רבן גמליאל למימר: מובלעות שכיחי, סמוכות לא שכיחי, ואתא רבי אליעזר למימר: מובלעות נמי לא, שלא תחלוק במדינת הים.

תנן: 'וחכמים אומרים: אינו צריך שיאמר "כפני נכתב וכפני נחתם" אלא המביא ממדינת הים, והמוליך' - מכלל דתנא קמא סבר מוליך לא צריך! מאי לאו בהא קמיפלגי: דמר סבר לפי שאין בקיאיין לשמה,

(גיטין ד, ב) והני (דארץ ישראל) גמירי, ומר סבר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו, והני נמי לא שכיחי. רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה: רבה מתרץ לטעמיה: דכולי עלמא - לפי שאין בקיאיין לשמה, והכא בגזירת מוליך אטו מביא קמיפלגי: דתנא קמא סבר: לא גזרינן מוליך אטו מביא, ורבנן בתראי סברי: גזרינן מוליך אטו מביא.

ורבא מתרץ לטעמיה: דכולי עלמא - לפי שאין עדים מצויין לקיימו, ורבנן בתראי - לפרושי טעמיה דתנא קמא הוא דאתו (דאיהו) נמי מוליך ומביא סביא ליה, אלא חד מינייהו נקט).

תנן: [בדברי חכמים במשנתנו] **המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים**

- **צריך לומר "כפני נכתב וכפני נחתם"** - הא באותה מדינה במדינת הים (ומעיד לעיר) לא צריך (ואף על גב דאין בקיאיין לשמה הואיל ועדים מצויין לקיימו לא צריך); לרבא ניחא, לרבה קשיא!

לא תימא 'הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך' אלא אימא 'ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך'.

הא - בהדיא קתני לה: **'המביא גט בארץ ישראל אינו צריך לומר "כפני נכתב וכפני נחתם"'**!

אי מההיא (מדוקיא דרישא) - הוה אמינא הני מילי דיעבד (דאי מייתי ממדינה למדינה בארץ ישראל ולא נכתב לפניו - אין צריך ליפטול שליחותו על כך), אבל לכתחילה לא (אי הוה מימליך הוה מורין ליה דליקו עליה) - קא משמע לן (משנה יתירא דסיפא, דלא צריך).

ואיכא דמותיב לה הכי: הא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך (וניחא ליה למידק מרישא [המביא גט ממדינת הים] ולאותובי, ולא לאותובי מסיפא, דקתני בהדיא 'המביא גט בארץ ישראל אינו צריך' [וחכמים אומרים: אינו צריך שיאמר "כפני נכתב וכפני נחתם" אלא המביא ממדינת הים] - אלמא טעמא משום 'לשמה' הוא; דמשום דברישא תני בהדיא 'ממדינה למדינה' [והמביא ממדינה למדינה במדינת הים] וסיפא לא תנא 'ממדינה למדינה', ואי הוה מותיב ליה מיניה - הוה משני ליה דבאותה מדינה עצמה קאי, ואף על גב דהוה מותבין ליה 'מכלל דמדינת הים באותה מדינה' - נמי [לא] צריך - סוף סוף הדר הוה ליה דוקיא [\* לפי הגהות מהר"ב רנשבורג נמחקת המלה 'לא'] - לרבה ניחא, לרבא קשיא!

לא תימא 'ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך', אלא אימא: 'הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך'.

אבל ממדינה למדינה בארץ ישראל מאי? צריך? ליתני 'המביא ממדינה למדינה' סתם [ולא לימא 'ממדינת הים']?!

לעולם ממדינה למדינה בארץ ישראל נמי לא צריך (כדקא דייקת), (ולא תיקשי לרבא): דכיון דאיכא עולי רגלים - מישכח שכיחי (שכיחי עדים לקיימו; והא דאמרן לעיל בריש שמעתין 'ממדינה למדינה בארץ ישראל איכא בינייהו' - ליתא, וסמי ליה מהכא).

תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים - מאי איכא למימר?

כיון דאיכא בתי דינין דקביעי (דקבועין בעיירות, כתקנת עזרא: בשני ובחמישי, ומצויות שיירות שהולכות לדון במקום הוועד) - מישכח שכיחי.

תנן: **'רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו מהגמוניא להגמוניא'**

ואמר רבי יצחק: עיר אחת היתה בארץ ישראל, ו'עססיות' שמה, והיו בה שני הגמוניות שהיו מקפידין זה על זה (שלא ילך בן הגמוניא זו להגמוניא זו); לפיכך הוצרכו לומר 'מהגמוניא להגמוניא'; - לרבא ניחא, לרבה קשיא (דהא ארץ ישראל הואי, ובקיאין 'לשמה', ומשום דלא שכיחי לקיימו אצרכוה)! רבה אית ליה דרבא (דממדינה למדינה בארץ ישראל, היכא דקפדי ולא שכיחי עדים - צריך למימר, אבל רבא - לית ליה דרבה: דאי שכיחי עדים - לא חיישינן לאין בקיאיין, דכולהו בקיאיין).

אלא מאי בינייהו (אתרוייהו שינויי מהדר: אשינויא קמא דשנינן: כיון דאיכא עולי רגלים כו' - ותו ליכא למימר ממדינה למדינה מצריך רבא, בין אשינויא דאמרינן דרבה היכא דקפדי מודי בה דבעינן נמי לקיימו, ומהשתא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא איפליגו בה: דאי קפדי מודה בה רבה, דהא אית ליה דרבא, ואי לא קפדי - מודי בה רבא, דהא שכיחי לקיימו משום קביעותא דבתי דינין, ומאי בינייהו? כלומר: חסרו להו הנך טעמי דאוקימנא פלוגתייהו לעיל; ומשני: ודאי חסרי להו, וסמי חד מינייהו, ופשו להו תרי טעמי)?

איכא בינייהו דאתיוה בי תרי (ממדינת הים); אי נמי באותה מדינה במדינת הים (רבה מצריך [משום שאינם בקיאיין ב' לשמה'], רבא לא מצריך).

תנן: **'המביא גט ממדינת הים, ואינו יכול לומר (מפרש ואזיל מאי היא 'ואינו יכול') "כפני נכתב וכפני נחתם" אם יש עליו עדים - יתקיים כחותמיו (יבאו המכירים החתימה, וכשר)', והוינן בה: מאי 'ואינו יכול לומר'?**

(גיטין ה, א)

אילימא חרש - חרש בר איתויי גיטא הוא? והתנן [גיטין פ"ב מ"ה] **'הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן'** (דלאו בני דעה נינהו, ואין יכולין

לעשות שליח לגרשה, כדאמרינן בקידושין (מב, א) דאין קטן נעשה שליח, והוא הדין להנך; ואמר רב יוסף: 'הכא במאי עסקינן - כגון שנתנו לה כשהוא פקח, ולא הספיק לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" עד שנתחרש': לרובא ניחא, לרבה קשיא (דקתני 'תקיים בחותמיו' - והלא אין בקיאי 'לשמה')! ?  
הכא במאי עסקינן - לאחר שלמדו (דבעי לשמה).  
אי הכי (דלמדו) - 'יכול' נמי (לא ליצרכוה: אם אפשר לקיימו בעדים לא יצטרך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" [שהרי כולם בקיאים]) ?

(ומשני: אף על גב דלמדו - לא עקרו רבנן תקנתיה: גזירה שמא יחזור דבר לקולו וישכחו; הלכך השתא נמי צריך השליח לבדוק שהוא לשמה).  
אי הכי 'אינו יכול' נמי: פקח ונתחרש מילתא דלא שכיחא, ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן.  
והא אשה, דלא שכיחא (שתהא היא עצמה מביאה את גיטה בתורת שליחות - שלא תתגרש בו עד שתגיע לבית דין פלוני), ותנן [גיטין פ"ב מ"ז] 'האשה עצמה מביאה גיטה, ובלבד שצריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם"' ? (בפרק ב (דף כד, א) מותבין מ"כי מטא גיטא לידה - איגרשה' ומשנינן דאיתיה עד בית דין פלוני בתורת שליחות!)  
שלא תחלוק בשליחות (שינויא הוא: לא חלקו חכמים בין שליח לשליח; אבל הא דאינו יכול - לאו חילוק הוא, שהרי הוצרך לומר, אלא שאי אפשר).  
אי הכי בעל נמי! אלמה תניא 'הוא עצמו שהביא גיטו' (שכתבו במדינת הים, ובא כאן לגרשה) - אין צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" ?

(שינויא הוא: טעמא מאי אמור רבנן "צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם" (כלומר: טעמא מאי אצרכוה רבנן לכל שליח לומר כך) ? - (משום חששא: דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה; השתא מינקט נקיט ליה בידה, וערעורי קא מערער עליה ?

תא שמע, דבעא מיניה שמואל מרב הונא: שנים שהביאו גט (שניהם נעשו שלוחים) ממדינת הים צריכין שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם" או אין צריכין ?

אמר ליה: אין צריכין: ומה אילו יאמרו "בפנינו גרשה" (כלומר: אם רצו הן ואומרים "אנו מעידים שגרשה ונתן לה גט או לשלוחה גט") - מי לא מהימני ?  
לרובא ניחא, לרבה קשיא (דאמר כי מיייתי בי תרי צריכין לומר) ! ?  
הכא במאי עסקינן ? - לאחר שלמדו!  
אי הכי (דלמדו) - (כי מיייתי ליה) חד נמי (לא ליצרכוה) ?  
גזירה שמא יחזור דבר לקולו.

אי הכי - בי תרי נמי ?  
בי תרי דמייטו גיטא - מילתא דלא שכיחא, ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן.

והא אשה, דלא שכיחא, ותנן [גיטין פ"ב מ"ז] 'האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא עצמה צריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם"' ?  
שלא תחלוק בשליחות.

אי הכי בעל נמי! אלמה תניא 'הוא עצמו שהביא גיטו אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם' ?  
טעמא מאי אמור רבנן 'צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם' -  
דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה; השתא מינקט נקיט ליה בידה - וערעורי קא מערער עליה ?

תא שמע: 'המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה "בפני נכתב ובפני נחתם": אם נתקיים בחותמיו - כשר, ואם לאו - פסול' ! ?

הוי (כלומר אמור מעתה): לא הוצרכו לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" להחמיר עליה (דכי מקויים ניצרכיה), אלא להקל עליה (דלא מצרכין ליה לתרי סהדי אחרינא) - לרובא ניחא לרבה קשיא ! ?  
הכא במאי עסקינן ? - לאחר שלמדו.  
והאמרת 'גזירה שמא יחזור הדבר לקולו' ?  
כשניסת (כבר, ומשום הא גזירה לא מפקינן מיניה).

אי הכי 'הוי לא הוצרכו לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" להחמיר עליה אלא להקל עליה' ? משום דניסת הוא (ואם לא ניסת - לא שבקינן לה לאינסובי, ואף על גב דאי קיים - היינו חומרא) ?

(לעולם בניסת קאמר דלא מפקינן לה, ו) הכי קאמר: וכי תימא להחמיר עליה ולפקה – הוי: לא הוצרכו לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" להחמיר עליה (ולהוציאה אחר שניסת: דלא תימא להחמיר עליה ולהוציאה) אלא להקל עליה (מתחילה שלא תיזקק לעדים);  
(ו)איבעית אימא לא גרסינן אלא הכי גרסינן: אלא להקל עליה טעמא מאי וכו'.

(גיטין ה, ב)

טעמא מאי (אמור רבנן דבעי למימר) - דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה (הילכך אם לא ניסת לא תינשא); (אבל) השתא (דניסת - אמאי לפקה?): (אכתי) בעל לא קא מערער - אנן ניקום ונערער עליה?

(כי הך פלוגתא דרבה ורבא איפליגו נמי אמוראי קמאי): כפלוגתא דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי: חד אמר 'לפי שאין בקיאים לשמה' וחד אמר 'לפי שאין עדים מצויין לקיימו'.  
תסתיים דרבי יהושע בן לוי הוא דאמר 'לפי שאין בקיאים לשמה':  
דרבי שמעון בר אבא אייתי גיטא (ממדינת הים) לקמיה דרבי יהושע בן לוי, ואמר ליה: צריכנא למימר "בפני נכתב ובפני נחתם" או לא?  
אמר ליה: לא צריכת: לא אמרו אלא בדורות הראשונים שאין בקיאים לשמה, אבל בדורות האחרונים דבקיאים לשמה – לא.  
תסתיים.

ותסברא? (ותסברא לא גרסינן; ואי נמי גרסינן ליה, לאו לאורועי תסתיים קאתי, דשפיר תסתיים דרבי יהושע הוא דאמר 'לפי שאין בקיאים', אלא הכי פריך: ותסברא הא דאמר - דיחדי הוה?) והא רבה אית ליה דרבא (ובעינן לקיימו)? ועוד: הא אמרינן 'שמא יחזור דבר לקולו'?!  
אלא רבי שמעון בר אבא - איניש אחרינא הוה בהדיה (ואמרינן לעיל 'בי תרי דמיתו גיטא מילתא דלא שכיחא'), והא דלא חשיב ליה - משום כבודו דרבי שמעון [בר אבא].

איתמר: בפני כמה נותנו לה (השליח)? רבי יוחנן ורבי חנינא: חד אמר בפני שנים, וחד אמר בפני שלשה.  
תסתיים דרבי יוחנן - הוא דאמר 'בפני שנים', דרבין בר רב חסדא אייתי גיטא לקמיה דרבי יוחנן, ואמר ליה: 'זיל הב לה באפי תרי', ואימא להו "בפני נכתב ובפני נחתם"?  
תסתיים.

לימא בהא קמיפלגי: דמאן דאמר 'בפני שנים' קסבר לפי שאין בקיאים לשמה (הלכך בתרי סגי, דלהווי סהדי דאמר שליח "בפני נכתב", ואי אתי בעל תו, ומערער - לא משגחינן ביה), ומאן דאמר 'בפני שלשה' - קסבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו (וכיון דלקיומי הוא - בעינן תלתא, כדאמרינן בכתובות בפרק שני (כא, ב) דקיום שטרות בשלשה).

ותסברא (דהכי הוא)? הא מדרבי יהושע בן לוי אמר 'לפי שאין בקיאים לשמה' (מדסיימינן לעיל דרבי יהושע בן לוי הוא דאמר 'לפי שאין בקיאים') - (מכלל) רבי יוחנן (בר פלוגתיה [של רבי יהושע בן לוי] דלעיל) אמר 'לפי שאין עדים מצויין לקיימו', והכא (סיימינן דרבי יוחנן הוא דאמר 'בפני שנים') - היכי קאמר רבי יוחנן 'בפני שנים' [שהרי לעיל אמרנו: דמאן דאמר 'בפני שנים' קסבר 'לפי שאין בקיאים לשמה']? ועוד: הא רבה אית ליה דרבא (ואפילו למאן דאמר 'לפי שאין בקיאים לשמה' אית ליה נמי לקיימו, וניבעי תלתא)?!

אלא דכולי עלמא בעינן עדים מצויין לקיימו, והכא - ב'שליח נעשה עד ועד נעשה דיין' קמיפלגי (כלומר: אי אמרינן כי היכי דשליח נעשה עד - הכי נמי עד נעשה דיין קמיפלגי): מאן דאמר 'בפני שנים' קסבר 'שליח נעשה עד ועד נעשה דיין' (כי היכי דשליח נעשה עד - הכי נמי עד נעשה דיין, הלכך מצטרף בהדיהו והווי תלתא), ומאן דאמר 'בפני שלשה' קסבר 'שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין' (אף ששליח נעשה עד - אין עד נעשה דיין).

והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין?! (כגון גבי קיום שטרות אמרינן בכתובות (פ"ב, דף כא, ב): שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערעור על אחד מהם כו' - והוינן בה: למימרא דעד נעשה דיין כו', ומותבינן ומשנינן: הני מילי בעדות החדש, דאורייתא, אבל בדרבנן - עד נעשה דיין!)

אלא הכא בהא קמיפלגי: דמר סבר: כיון דאשה כשירה להביא את הגט, (אי מכשרת בשנים) זמנין דמייתא ליה איתתא, וסמכי עלה (לאכשורי נמי בשנים - ואשה לא חזיא לאצטרופי בהדייהו לתלתא) ואידך?

אשה - מידע ידעי, ולא סמכי עלה.  
תניא כוותיה דרבי יוחנן: 'המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה "כפני נכתב וכפני נחתם" - יוציא (מי שנשאה בגט זה), והולד ממזר - דרבי רבי מאיר, וחכמים אומרים: אין הולד ממזר; כיצד יעשה? יטלנו הימנה ויחזור ויתנונו לה כפני שנים, ויאמר "כפני נכתב וכפני נחתם".'

ורבי מאיר - משום דלא אמר "כפני נכתב וכפני נחתם" יוציא והולד ממזר? (בתמיה: והא גט כשר הוא, ובפניו נכתב, ומשום דלא אמר - הוי ולד ממזר?)  
אין, רבי מאיר לטעמיה, דאמר רב המנונא משמיה דעולא: 'אומר היה רבי מאיר: כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין - יוציא והולד ממזר'.

בר הדיא בעי לאתויי גיטא; אתא לקמיה דרבי אחי (באותה העיר שהיו כותבין אותו) דהוה ממונה אגיטי (דקיימא לן (קידושין דף ו,ב): כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין - לא יהא לו עסק עמהן, והוּוּ מְמַנּוּ גברא רבה לאורויי היכי נעבד), אמר ליה: צריך אתה לעמוד על כל אות ואות.

אתא לקמיה דרבי אמי ורבי אסי, אמרי ליה: לא צריכת! וכי תימא "אעביד לחומרא" - נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים.

רבה בר בר חנה אייתי גיטא; פלגא איכתב קמיה, ופלגא לא איכתב קמיה; אתא לקמיה דרבי אלעזר, אמר ליה: אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה - שוב אינו צריך (לא צריכת אלא בשיטה אחת).  
רב אשי אמר:

(גיטין ו, א)

אפילו קן קולמוסא וקן מגילתא (תיקון הקולמוס והקלף שמע, כשתיקוהו לשמה: כשחותכין אותו ומחליקין אותו; ולי נראה: קן קולמוסא - קול הקולמוס כשהוא כותב, וקול הידיעה שהוא נשמע, כמי שאומר 'קן קן'; ואית דגרסי 'קל קולמוסא').

תניא כוותיה דרב אשי: 'המביא גט ממדינת הים - אפילו הוא בכית וסופר בעלייה, הוא בעלייה וסופר בכית, אפילו נכנס ויוצא כל היום כולו - כשר'; 'הוא בכית וסופר בעלייה' - הא לא קא חזי ליה? אלא לאו כגון דשמע קן קולמוסא וקן מגילתא?

אמר מר: 'אפילו נכנס ויוצא כל היום כולו - כשר'; מאן?  
אילימא שליח - השתא: הוא בבית וסופר בעלייה, דלא חזי ליה - אמרת 'כשר', נכנס ויוצא מיבעיא?  
אלא סופר? פשיטא: משום דנכנס ויוצא - נפסליניה?  
לא! צריכא: דנפק לשוקא (סופר יצא לשוק למקום שיש שם בני אדם הרבה) ואתא; מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה (ששמו כשמו של זה) ואמר ליה (לכתוב לו גט) - קא משמע לן [שאיין חוששין לכך].

איתמר: בבל: רב אמר כארץ ישראל לגיטין, ושמואל אמר כחוזה לארץ.

לימא בהא קא מיפלגי: דמר סבר 'לפי שאין בקיאים לשמה', והני גמירי, ומר סבר 'לפי שאין עדים מצויין לקיימו' והני נמי לא שכיחי.

ותסברא? הא רבה אית ליה דרבא (ונהי נמי דגמירי, הא כיון דממדינה למדינה הוא - בעינן לקיימו)!

אלא: דכולי עלמא בעינן לקיימו; רב סבר: כיון דאיכא מתיבתא (ישיבות קבועות, אחת בסורא ואחת בנהרדעא, והולכין תלמידים מזו לזו ומשאר עיירות להן ללמוד תורה) - מישכח שכיחי, ושמואל סבר: מתיבתא בגירסייהו טרידי (ואין מכירין החתימות).

איתמר נמי (דטעמא משום דשכיחי מתיבתא היא): אמר רבי אבא אמר רב הונא: עשינו עצמינו כבבל כארץ ישראל לגיטין מכי אתא רב לבבל (וקבע ישיבה בטורא). (ודשמואל הואי בנהרדעא; אבל מעיקרא לא, ואף על גב דגמירי, דמשגל יכניה לבבל (מלכים ב כד, טז) והחרש והמסגר עמו - לא פסקה תורה מהם.)

מתיב רבי ירמיה: 'רבי יהודה אומר: מוקם למזרח (למזרחו של עולם בסופו) הוי מדינת הים במזרח של ארץ ישראל) ורקם (עצמה) כמזרח (כמזרח העולם שהוא מדינת הים), מאשקלון לדרום ואשקלון לדרום, מעכו לצפון ועכו כצפון (מעכו לצפון של עולם) והא בבל (התם קיימא) לצפונה דארץ ישראל קיימא (בין עכו לצפון), דכתיב (ירמיהו ד, טז) ויאמר ה' אלי מצפון תפתח הרעה [על כל ישיב הארץ]; ותנן: 'רבי מאיר אומר: עכו כארץ ישראל לגיטין' - ואפילו רבי מאיר לא קאמר אלא בעכו, דמקרא, אבל בבל דמרחקא - לא!?

הוא מותיב לה והוא מפרק לה: לבר מבבל (דאיכא טעמא להתייה). תוספות מסכת גיטין דף ו עמוד א ד"ה מכי אתא רב לבבל - פירש הקונטרס: והרבה ישיבות; וקשה, דאם כן מאי פריך ממתינתין דמעכו לצפון - שנישנית קודם שבא רב לבבל!

ומפרש רבנו תם: מכי אתא רב לבבל והורה לנו שמימות יכניה שגלו עמו לבבל החרש והמסגר דינה להיות כארץ ישראל לגיטין

וכן מפרש בריש 'בבלי מערבין' (עירובין דף כח.) ובסוף 'מרוכה' (ב"ק דף פא.), ולא גרס 'אמר רב הונא אמר רב': שרב עצמו לא היה אומר 'מכי אתא רב לבבל';

ויש מפרשים 'מכי אתא רב' - לא רב ממש, אלא כלומר רבנים ובעלי תורה.

עד היכן היא בבל?

אמר רב פפא: כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לגיטין (בפרק 'עשרה יוחסין' (קדושין עא, א), דקיימא לן כל הארצות עיסה לארץ ישראל, וארץ ישראל עיסה לבבל' - ואפליגו התם עד היכן הוא);

ורב יוסף אומר: מחלוקת ליוחסין, אבל לגיטין דברי הכל עד ארבע תניינא (ערבה שניה) דגישרא (הסמוכה לגשר).

רב חסדא מצריך מאקטיספון לבי ארדשיר, ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך; לימא קסבר 'לפי שאין בקי אין לשמה', והני (דבי ארדשיר) גמירי!?

ותסברא? והא רבה אית ליה דרבא (וכיון דממדינה למדינה הוא - בעינן לקיימו)! אלא דכולי עלמא בעינן לקיימו, והני (דבי ארדשיר) - כיון דאזלי לשוקא להתם (לאקטיספון, ומוסרין להן שם עדיות וחותמין שם בשטרות והשטרות ביד בני אקטיספון עד זמן שניגבים, לפיכך בני אקטיספון מכירין חתימת בני ארדשיר; הלכך גט שנחתם בארדשיר ונשתלח לאקטיספון - עדים מצויין לקיימו, ואף בני ארדשיר - כשהולכין שם לשוק - יקיימוהו) - הנך ידעי בחתומות ידא דהני, והני בדהנך לא ידעי (אבל בני ארדשיר אינן מכירין חתימת בני אקטיספון, ואף על פי שהולכין שם תמיד לסחורה);

מאי טעמא?

בשוקייהו טרידי (דכל יום השוק - בשוקייהו טרידין, ואינן נותנין לב להסתכל ולהכיר חתימת בני העיר).

רבה בר אבוא מצריך מערסא לערסא (משורת הבתים שבצד רשות הרבים לשורה שכנגדה); רב ששת מצריך משכונה לשכונה (סתם שכונה שלשה בתים [במסכת עבודה זרה דף כא, א]); ורבא מצריך באותה שכונה.

והא רבא הוא דאמר 'לפי שאין עדים מצויין לקיימו'? שאני בני מחוזא, דניידי (אינן משתהין בבתייהן, שטרודין בסחורה, ואין מכירין חתימות שביניהם).

רב חנין מישתעי: רב כהנא אייתי גיטא - ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא; אתא לקמיה דרב, אמר ליה: צריכנא למימר "בפני נכתב ובפני נחתם" או לא צריכנא? אמר ליה: לא צריכת (דבבל כארץ ישראל),

(גיטין ו, ב)

ואי עבדת אהנית.

מאי 'אי עבדת אהנית'?

דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה (אבל אי לא אמרת ואתי בעל ומערער - מיפטיל), כדתניא (דאף מי שאינו צריך לומר - אם אמר מהני): 'מעשה כאדם אחד שהביא גט לפני רבי ישמעאל, אמר לו: צריך אני לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" או איני צריך? אמר לו: בני - מהיכן אתה? אמר לו: רבי - מכפר סיסאי (שם מקום) אני.'

אמר לו: צריך אתה לומר "כפני נכתב וכפני נחתם", שלא תיזקק (האשה) לעדים (אם יקרא עליו ערער).  
לאחר שיצא - נכנס לפניו רבי אלעאי, אמר לו: רבי! והלא כבר  
סיסאי מובלעת בתחום ארץ ישראל וקרובה לציפורי יותר מעכו!  
 ותנן: 'רבי מאיר אומר: עכו כארץ ישראל לגיטין', ואפילו  
 רבנן לא פליגי עליה דרבי מאיר אלא בעכו, דמרחקא, אבל  
 כפר סיסאי - דמקרבא - לא!  
 אמר לו: שתוק בני, שתוק: הואיל ויצא הדבר בהיתר - יצא'; הא  
 איהו נמי - שלא תיזקק לעדים קאמר ליה (ולאו משום דצריך, ומאי קשיא ליה לרבי  
 אלעאי)?  
 לא סיימוה קמיה (דדרי אלעאי לסיומא דמילתיה דרבי ישמעאל).

שלח ליה רבי אביתר לרב חסדא: 'גיטין הבאים משם לכאן (מבבל לארץ  
 ישראל) אין צריך לומר "כפני נכתב וכפני נחתם" ; לימא קסבר  
 'לפי שאין בקיאים לשמה', והני גמירי?  
 ותסברא? והא רבה אית ליה דרבא!  
 אלא דכולי עלמא בעינן לקיימו, וכיון דאיכא רבים דסלקי ונחתי  
 - מישכח שכיחי.

אמר רב יוסף: מאן לימא לן דרבי אביתר - בר סמכא הוא (ראוי לסמוך  
 עליו)? ועוד - הא איהו דשלח ליה לרב יהודה: בני אדם העולין  
 משם לכאן הן קיימו בעצמן [יואל דג: ואל עמי ידו גורל] ויתנו את הילד בזונה והילדה  
 מכרו ביין וישתו' (שהיו משתהין בארץ ישראל ומניחין נשותיהן עגונות ובטלים מפריה ורביה שנקל  
 בעיניהם ילדים וילדות), וכתב [רבי אביתר] ליה [את המילים האלה מתוך הפסוק  
 ביואל] בלא שירטוט, ואמר רבי יצחק: 'שתים כותכין' (שתי תיבות כותבין  
 מן המקרא בלא שרטוט), שלש אין כותכין'; במתניתא תנא: 'שלש כותכין',  
 ארבע אין כותכין'!  
 אמר ליה אביי: אטו כל דלא ידע הא דרבי יצחק - לאו גברא רבה  
 הוא? בשלמא מילתא דתליא בסברא (אי לא הוה סבר לה מדעתו) - לחיי (כלומר:  
 שפיר מצית למימר דלאו גברא רבה הוא); [אבל] הא - גמרא היא, וגמרא (הא גמרא דרבי  
 יצחק) לא שמיע ליה!?

ועוד: הא רבי אביתר הוא דאסכים מריה על ידיה (לגלות לו סוד לכיון דברים  
 הסתומים על אמיתותם), דכתיב (בפילגש בגבעה) (שופטים יט, ב) ותזנה (סרח) עליו פילגשו [ותלך  
 מאתו אל בית אביה אל בית לחם יהודה; ותהי שם ימים ארבעה חדשים] - רבי אביתר אמר: זבוב  
 מצא לה (בקערה); רבי יונתן אמר: נימא מצא לה (לקמיה מפרש); ואשכחיה  
 רבי אביתר לאליהו, אמר ליה: מאי קא עביד הקב"ה? אמר ליה:  
 עסיק בפילגש בגבעה. ומאי קאמר? אמר ליה: 'אביתר בני כך הוא  
 אומר, יונתן בני כך הוא אומר'. אמר ליה: חס וחיליה! ומי  
 איכא ספיקא קמי שמיא?  
 אמר ליה: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן: זבוב מצא - ולא  
 הקפיד, נימא מצא והקפיד (כדמפרש טעמא ואזיל).  
 אמר רב יהודה: זבוב בקערה, ונימא באותו מקום (ודרכן היה להשיר את  
 השער ולא ליסכן בועלה ליעשות כרות שפכה, ומשום דסכנתא הוא הקפיד עליה, וברחה מפני אַיָּמָתוּ):  
 זבוב - מאיסותא, ונימא - סכנתא.  
 איכא דאמרי: אידי ואידי בקערה: זבוב - אונסא, ונימא -  
 פשיעותא.

אמר רב חסדא: לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו, שהרי  
 פילגש בגבעה - הטיל עליה בעלה אימה יתירה, והפילה כמה רבבות  
 מישראל.

אמר רב יהודה אמר רב: כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו - סוף  
 הוא בא לידי שלש עבירות: גילוי עריות (כשמגיע זמן טבילתה בעת צינה, והיא  
 יראה לומר "לא טבלתי" ומשמתו נדה) ושפיכות דמים (כי הכא [בפילגש בגבעה] או פעמים  
 שבורחת מפניו ונופלת באחת הפחתים או מגשר) וחילול שבת (פעמים שמדלקת נר או מבשלת  
 משחשיכה מפני אימתו, והוא אינו יודע).

אמר רבה בר בר חנה: הא דאמרי רבנן [שבת פ"ב מ"ז]: 'שלשה דברים צריך  
אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה: עשותם (פירות שנאכל למחר)?  
ערכתם (עירובי חצירות)? הדליקו את הנר!' - צריך

(גיטין ז, א)  
למימרינהו בניחותא, כי היכי דליקבלו מיניה.  
אמר רב אשי: אנא לא שמיעא לי הא דרבה בר בר חנה, וקיימתי  
מסברא.  
אמר רבי אבהו: לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו,  
שהרי 'אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר  
גדול' ומנו - רבי חנינא בן גמליאל.  
'האכילוהו' סלקא דעתא? השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא  
תקלה על ידם (ב'הכל שוחטין' (חולין דף ה, ב)), צדיקים עצמן לא כל שכן!!  
אלא 'בקשו להאכילו דבר גדול', ומאי ניהו? אבר מן החי (שנאבד  
מהם אבר מן השחוטה, ומפני אימתו חתכו עבדיו אבר מן החי והביאו תחתיו שלא יבין).

שלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר: בני אדם העומדים עלי (לחדף ולגדף),  
ובידי למסרם (כח בידי להלשין עליהן) למלכות - מהו?  
שרטט וכתב ליה (תהלים לט, ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד  
רשע לנגדי - אף על פי שרשע לנגדי (מריבני ומקניטני) אשמרה לפי מחסום.  
שלח ליה: קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאי קום בהו!  
שלח ליה: (תהלים לז, ז) דום לה' והתחולל לו [אל תתחר במצליח דרכו, באיש עשה מזמות]: דום לה'  
- והוא יפילם לך חללים חללים: השכם והערב עליהן לבית המדרש  
והן כלין מאליהן.  
הדבר יצא מפי רבי אלעזר - ונתנוהו לגניבא (ש[ו] היה חולק עליו) בקולר  
(שלשלת של ברזל שנותנין שם המוכתבים למלכות להריגה).

שלחו ליה למר עוקבא: זמרא (לשורר בבית המשתאות) - מנא לן דאסיר?  
שרטט וכתב להו: (יהושע ט, א) אל תשמח ישראל אל גיל בעמים [כי זנית מעל אלקיך, אהבת אתן  
על כל גרנות דגן]  
ולישלח להו מהכא: (ישעיהו כד, ט) בשיר לא ישתו יין ימר שכר (יהא מר) לשותיו?  
אי מההוא - הוה אמינא הני מילי זמרא דמנא (כנור), אבל דפומא  
שרי - קא משמע לן.

אמר ליה רב הונא בר נתן לרב אשי: מאי דכתיב (יהושע טו, כב) קינה ודימונה  
ועדעדה?  
אמר ליה: מתוותא דארץ ישראל קחשיב.  
אמר ליה: אטו אנא לא ידענא דמתוותא דארץ ישראל קא חשיב? אלא  
רב גביהא מארגיזא (שם מקום) אמר בה טעמא: כל שיש לו קנאה (כעס  
מחמת צער שצער; 'קנאה' הוא לשון שאדם מתעבר על ריבו, או על ריב אחרים, כמו 'קנא קנאת' (מלכים א' יט, י)  
וכמו: 'בקנאו את קנאת' (במדבר כה, יא)) על חבירו, ודומם - שוכן עדי עד [הקב"ה]  
עושה לו דין.  
אמר ליה: אלא מעתה (יהושע טו, לא) צקלג ומדמנה וסנסנה - הכי נמי!!  
אמר ליה: אי הוה רב גביהא מבי ארגיזא הכא - הוה אמר בה  
טעמא.  
רב אחא מבי חוזאה אמר בה הכי: כל מי שיש לו צעקת לגימא (שגזל  
ממנו ויורד לחייו לשערי מזונותיו) על חבירו, ודומם - שוכן בסנה עושה לו  
דין.

אמר ליה ריש גלותא לרב הונא: כלילא (היו עושין עטרות לחתנים: יש של זהב וכסף  
צבונות ומצירות בגפרית ומלח שקורין ניי"ל, ויש של וורד והדס) - מנא לן דאסור?  
אמר ליה: מדרבנן, דתנן [סוף מסכת סוטה]: 'בפולמוס של אספסיינוס (חיל  
שהעלה אספסיינוס קודם שבא טיטוס עליהם) גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס  
(מפרש בפרק בתרא דסוטה (מס, ב) טבלא דחד פומא, והוא זוג המקשקש)'.  
אדהכי קם רב הונא לאפנויי.  
אמר ליה רב חסדא (תלמידו של רב הונא הוה, ולא היה משיב בפניו; וכי קם רב הונא אמר ליה רב  
חסדא לריש גלותא): קרא כתיב (יחזקאל כא, לא) כה אמר ה' אלהים: הסר המצנפת והרם העטרה  
זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל - וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה

(והלא מצנפת מבגדי כהונה הוא)? אלא לומר לך: בזמן שמצנפת בראש כהן גדול - עטרה בראש כל אדם; נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול - נסתלקה עטרה מראש כל אדם.

אדהכי אתא רב הונא, אשכחינהו דהוי יתבי, אמר ליה: האלהים! מדרבנן (אינו אסור אלא מדרבנן, וקרא בעטרה של מלך מיירי: שהיה מתנבא שתבטל הכהונה ויגלה צדקיהו בגולה), אלא 'חסדא' שמך וחסדאין מילך (חסודים ונאים דברין). רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל כלילא לברתיה, אמר ליה: לא סבר לה מר 'הסר המצנפת והרם העטרה'? אמר ליה: דומיא דכהן גדול - בגברי, אבל בנשי לא. מאי 'זאת לא זאת'?

דרש רב עזירא, זימנין אמר לה משמיה דרב<sup>[י]</sup> אמי וזימנין אמר לה משמיה דרב<sup>[י]</sup> אסי: בשעה שאמר הקב"ה לישראל 'הסר המצנפת והרם העטרה', אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם! זאת להן לישראל שהקדימו לפניך בסיני 'נעשה' ל'נשמע'? אמר להן: לא! זאת להן לישראל שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל.

דרש רב עזירא, זימנין אמר לה משמיה דרב<sup>[י]</sup> אמי וזימנין אמר לה משמיה דרב<sup>[י]</sup> אסי: מאי דכתיב (נחום א, יב) כה אמר ה': אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר [וענתך - לא אענך עוד]: אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין ('שלמים' - מצומצמים; והכי קאמר קרא: אם שלמים מזונותיך וכל שכן אם רבים) - יעשה מהן צדקה, וכל שכן כשהן מרובין. מאי 'וכן נגוזו ועבר'?

תנא דבי רבי ישמעאל: 'כל הגוזז מנכסיו ועושה מהן צדקה - ניצל מדינה של גיהנם, משל לשתי רחילות שהיו עוברות במים: אחת גזוזה ואחת אינה גזוזה; גזוזה עברה, ושאינה גזוזה לא עברה' ('וכן נגוזו ועבר': הרי הן משולים לעוברים בנהר על ידי גזיזה, שהגזוזה עוברת - כך גזוזה מהן לצדקה וירבו).

(גיטין ז, ב)

(סיפיה דההוא קרא הוא) 'ועניתיך' - אמר מר זוטרא: אפילו עני המתפרנס מן הצדקה - יעשה צדקה; (המשך הפסוק שם) 'לא אענך עוד' - תני רב יוסף: שוב אין מראין לו סימני עניות.

רבי יהודה אומר: מרקם למזרח [נורקם כמזרח; מאשקלון לדרום - ואשקלון כדרום; מעכו לצפון - ועכו כצפון]: למימרא דעכו לצפונה דארץ ישראל קיימא (בסוף הצפון)? ורמינהו [נתוספתא אהלות (צוקרמאנדל) פרק יח הלכה יד]: 'היה מהלך מעכו לכזיב: מימינו, למזרח (הארץ) שהיא לימין המסילה) הדרך - טמאה משום ארץ העמים (דגזרו טומאה על ארץ העמים), ופטורה מן המעשר ומן השביעית (כדין חוצה לארץ), עד שיודע לך שהיא חייבת (כלומר: לעולם חזקת ימין הדרך - מעכו ועד כזיב - ארץ העמים, אלא אם כן תבא למקום שיאמר לך בקי 'כאן הדרך מתעקם ונכנס לתוך ארץ ישראל קצת, וימין הדרך היא ארץ ישראל') (השתא משמע לן דעכו קיימא בגבול מזרחה של ארץ ישראל, משוך ממקצוע צפונית יום או יומים לצד הדרום, וכזיב במקצוע מזרחית צפונית, ודרך המהלכת מעכו לכזיב היה גבול מזרח לארץ ישראל; הילכך כשמהלך מעכו לכזיב - דהיינו מדרום לצפון - הוי ימינו למזרחית הדרך); משמאלו, למערב הדרך - טהורה משום ארץ העמים, וחייבת במעשר ובשביעית עד שיודע לך שהיא פטורה; עד היכן? עד כזיב. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: עד לבלבו (שם מקום) (אלמא עכו משוכה לצד דרום וכזיב במקצוע)? אמר אביי: (לעולם עכו בצפון ריבועא דארץ ישראל היא, אלא) רצועה נפקא (שרצועה קצרה יוצאת עוד מעכו לצד צפון והיא מארץ ישראל).

ויהיב תנא סימנא הכי (אתמוהי מתמה: מי חשיבא חדא רצועה לאתנוחי תנא סימנא עלה)? אין! קרא נמי יהיב סימנא (רצועה, כגון: 'מסילה'), דכתיב (שופטים כא, יט) ויאמרו: הנה חג ה' בשילו מימים ימימה - אשר מצפונה לבית אל, מזרחה השמש למסלה העולה מבית אל שכם, ומנגב ללבונה, ואמר רב פפא: למזרחה של מסלה (קאמר קרא דקיימא שילה, דהא 'מצפונה לבית אל' כתיב, ועל כרחך 'מזרחה השמש' - אמסילה קאי; שילה - מצפון לבית אל, ובמזרחה של מסילה, ובדרומה של לבונה).

תנא חדא: 'המביא גט' (שנכתב) **בספינה** (וקא סלקא דעתא דבנהרות דארץ ישראל קאמר)  
 - **כמביא בארץ ישראל** (כאילו מביאה דרך יבשה, ואין צריך לומר "בפני נכתב"); ותניא  
 אידך: **'כמביא בחוף לארץ'** (שהנהר אין לו תורת יבשה לכל תורת הארץ)!!  
 אמר רבי ירמיה: לא קשיא: הא רבי יהודה, הא רבנן, דתנן: **'עפר  
 חוף לארץ הבא בספינה לארץ'** (וְנָרְעוּ בִּסְפִינָה וצמחה, והספינה של חרס היא, ואינה צריכה  
 לינקב אם היתה מונחת בקרקע, כדאמר במנחות (ב,דף)) - **חייב כמעשר וכשביעית** (שהנהרות  
 שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל); **אמר רבי יהודה: אימתי? - בזמן שהספינה  
 גוששת** (מגששת בקרקע, שאין המים עמוקים), **אבל אין הספינה גוששת - פטור**.  
 אביי אמר: הא והא רבי יהודה היא, ולא קשיא: כאן בזמן שאין  
 הספינה גוששת כאן בזמן שהספינה גוששת.  
 אמר רבי זירא: עציץ (של עץ) נקוב המונח על גבי יתדות - באנו  
 למחלוקת רבי יהודה ורבנן (לרבנן אורא כמאן דמנחא דמי ולרבי יהודה לא מיחייב במעשר  
 מדאורייתא עד דמנחא אארעא).  
 אמר רבא: דילמא לא היא: עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא  
 בספינה,

(גיטין ח, א)

העשויה לברוח (כלומר: מפני שהיא מהלכת כל שעה), אבל עציץ, שאינו עשוי  
 לברוח - לא! אי נמי: עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בספינה  
 דלא מפסיק אורא (בין ספינה לארץ אין שום אור), דמיא כי ארעא סמיכתא  
 דמיא, אבל עציץ - דמפסיק אורא - לא!  
 רב נחמן בר יצחק אמר: (הנך מתנייתא דהמביא גט - בנהרות דארץ ישראל,  
 דכולי עלמא לא פליגי (דכאדא ישראל ניהו, ואף על גב דאין ספינה גוששת; דטעמא דגט - לא  
 משום יניקה מן הקרקע הוא, כמעשר וכשביעית, הילכך לא שנא נהר ולא שנא יבשה), אלא כי  
 פליגי - בים הגדול (שהוא תחום מערבו של ארץ ישראל, ופליגי תנאי: איכא למאן דאמר שפת  
 הים הוא גבול, וים גופיה לאו ארץ ישראל הוא, ואיכא למאן דאמר: ים גופיה מארץ ישראל), דתניא:  
**'איזהו 'ארץ' ואיזהו 'חוצה לארץ'** (אִיזוּהִי אֶרֶץ: מקצוע צפונית מערבית של ארץ  
 ישראל? - הר ההר; ובתרגום ירושלמי מתרגם 'הר ההר' = 'טורי אמנון', וכתב (במדבר לד, ז): **'זה יהיה לכם גבול  
 צפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר'** - שמע מינה הר ההר תקוע בים, וההר - גבול צפוני לארץ ישראל הוא,  
 וסתם הרים משופעים הם, ויש ששיפועו רחב כמהלך יום או יומים; וקאמר תנא: מהיכן היא הארץ? מרגל ההר  
 או מראשו? **כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים** (לצד ארץ ישראל, דהיינו לצד  
 דרום) - (הוי) **ארץ ישראל** (דגובה ההר הוא הגבול); **מטורי אמנון ולחוף** (לצד  
 צפון) - **חוצה לארץ**;

**הנסיין שבים** (איי הים שבמערב) **רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהם**  
**מטורי אמנון עד נחל מצרים** (הוא תחום ארץ ישראל במקצוע מערבית דרומית, ומחובר לים  
 הגדול, דכתיב בגבול נגב (במדבר לד, ה): **'ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים, והיו תוצאותיו הימה'**; נמצאת ארץ  
 ישראל בין הר ההר לנחל מצרים: זה ממערבית צפונית וזה מדרומית מערבית, והים במערב; ויש מקום שהים  
 נכנס לתוך ארץ ישראל מהלך ימים רבים בין הר ההר לנחל מצרים\*, ובאותה כניסה - יש נסין, והן מתפשטין  
 למערב לתוך הים חוף, מבין מקצועות תחומי ארץ ישראל, שהן הר ההר ונחל מצרים; הלכך רואין כאילו חוט  
 מתוח מסוף הר ההר במערבו עד נחל מצרים, שהרי כל מה שבתוך מקצועות הללו - ארץ ישראל היא): **מן  
 החוט ולפנים - ארץ ישראל; מן החוט ולחוף - חוף לארץ** [\* לפי  
 רש"י: אולי נחל מצרים הוא הנילוס או אפילו ואדי בגבול המערבי של מצרים; מכל מקום בזמנינו  
 אין איים משמעותיים בין הר ההר לבין נחל אל עריש - שיש אומרים שהוא 'נחל מצרים'];  
**רבי יהודה אומר: כל (הים) שכנגד (אור של) ארץ ישראל** (ואפילו עד אוקיינוס  
 למערב, שהוא בסוף העולם) - **הרי הוא כארץ ישראל, שנאמר (במדבר לד, ז): 'וגבול ים:  
 והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים'** (האי 'וגבול' קרא יתירא הוא, למימד דאף רוחב הים  
 בכלל התחום); **והנסיין שבצדדין** (כלומר: ואם יש לנו לחלק בנסין - לא לצד מערב יש חלוק, אלא  
 לצד צפון ולצד דרום: שיש נסין בים מתפשטין לאורך הים לצפון ולדרום, עד שמגיעין ומושכין חוף מכנגד א"י,  
 ושם ראוי למתוח החוט ממזרח למערב, ולהבדיל מה שכנגד אור ארץ ישראל ומה שכנגד אור חוצה לארץ)  
**רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהן מקפלוריא** (עיר היושבת בחודו של הר  
 ההר, בראש גבהו שהוא תחום צפוני) **ועד ים אוקיינוס** (שהוא בסוף העולם למערב),  
**ומנחל מצרים ועד ים אוקיינוס; מן החוט** (לצד חבירו, דהיינו): **ולפנים**  
 (כלומר: בין שני החוטים) - (הוו הנסין) **ארץ ישראל** (והוא הדין למים; ו'נסין' דנקט - משום דחורשין  
 וזורעין בהם, וחיביבין במעשר ובשביעית); **מן החוט ולחוף - חוף לארץ** (והנך תרתי  
 מתנייתא, דלעיל פליגי - שנכתב הגט בים הגדול, להלן מחוט המתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים: מאן דאמר  
 'כמביא בארץ ישראל' - רבי יהודה היא, דאמר 'כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל; ואידך -  
 רבנן).

ורבנן, האי 'וגבול' - מאי עבדי ליה?

מיבעי ליה לנסיין (דמן החוט ולפנים לצד מזרחי, דלא תימא שפת הים הוא הגבול, ואפילו במקום שהוא מתפשט ונכנס לתוך בין שני מקצועות התחומין).  
ורבי יהודה?  
נסיין לא צריכי קרא (כיון שבתוך התחומין הם).

רבי מאיר אומר: עכו כארץ ישראל [לגיטין]:  
בעו מיניה מרבי חייא בר אבא: המוכר עבדו לסוריא (היא ארם צובה, וכבשה דוד והוסיפה על ארץ ישראל; סוריא לצפונה של ארץ ישראל להלן מעכו) - כמוכר בחוץ לארץ דמי (ותנן לקמן (מגב): המוכר עבדו לחוצה לארץ - יצא לחירות, דקנסינן ללוקח, משום דעבד שייך במצות, ואסור לצאת מארץ לחוצה לארץ), או לא?  
אמר להו: תניתוה: 'רבי מאיר אומר: עכו כארץ ישראל לגיטין' - לגיטין - אין (משום דבקיאינן 'לשמה', או שכיחי לקיימו), לעבדים לא (דלאו מארץ ישראל היא), וכל שכן סוריא, דמרחקא טובא.

תנו רבנן: 'בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל ובשלשה לחוץ לארץ':

(סימן ע"ב ב"ר"ק)

1. עפרה טמא כחוץ לארץ (שגזרו עליה; ואף על גב דסבירא ליה להאי תנא 'כיבוש יחיד שמיה כיבוש', כדקתני 'חייבת במעשר' - אפילו הכי גזור עליה);
2. והמוכר עבדו לסוריא כמוכר בחוץ לארץ;
3. והמביא גט מסוריא (לארץ ישראל) כמביא מחוץ לארץ (דלא שכיחי שיירתא); ובשלשה לארץ ישראל:
  1. חייבת במעשר ובשביעית כארץ ישראל,
  2. והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס (מה שאין כן בארץ העמים; ולקמיה מפרש מאי היא),
  3. והקונה שדה בסוריא

(גיטין ח, ב)

כקונה בפרוארי ירושלים (לקמיה מפרש לה) ('בפרוורי': בהפרכיא; ווקריי"ש בלע"ז).

'חייבת במעשר ובשביעית כארץ ישראל' - קסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש ('כיבוש יחיד': דדוד, שלא היו כל ישראל בידו כדרך שהיו בכבוש יהושע, שהיו כולם, וכבשוה לצורך כל ישראל קודם חלוקה; אבל דוד לא כבש אלא לצורכו);

'והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס' - והאמרת 'עפרה טמא'?  
בשדה תיבה ומגדל (ונושאים אותה באויר, ומה שאין כן בארץ העמים, ורבי היא), דתניא: 'הנכנס לארץ העמים בשדה תיבה ומגדל: רבי מטמא' (קסבר 'אהל זרוק לא שמיה אהל'; הכי מפרש בערובין: אהל המטלטל אינו אהל בשעת טלטולו, הילכך חציצה - דקא מפטיק האי אהל בינו לאויר ארץ העמים - לאו חציצה היא; ואשמעינן האי תנא, ד'סוריא' דלעיל - דאפילו רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים), רבי יוסי כרבי יהודה מטהר' - ואפילו רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים, דגזרו על גושה (מגע ומשא, ולא אהל, כגון אם האהיל עליו, כדאמרינן בפרק ב' דאהלות (מ"ג)) ועל אוירה (שיהא הנכנס לאוירה טמא, ואפילו לא נגע ולא היסט את גושה), אבל סוריא - על גושה גזרו (מגע והיסט), על אוירה לא גזרו (והאי [בשדה וכו'] - לא נגע ולא היסט).

'והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלים' ('בפרוורי' = בפילכי ווקריי"ש בלע"ז) - למאי הילכתא?

אמר רב ששת: לומר שכותבין עליו אוננו (שטר מכירה, כמו זיהו אוננות ושטרות יוצאין על שמו' (בבא בתרא נב, א)), ואפילו בשבת (אם לקחה מן העובד כוכבים ורוצה לילך לדרכו בשבת).

בשבת? סלקא דעתא?

כדאמר רבא (במסכת שבת (קכט, א)) 'אומר לעובד כוכבים ועושה' - הכא נמי אומר לעובד כוכבים ועושה, ואף על גב דאמירה לעובד כוכבים שבות - משום ישוב ארץ ישראל (לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה) לא גזור רבנן.

תנו רבנן: 'עבד שהביא גיטו' (ממדינת הים, וצריך לומר "בפני נכתב" כאשה המביאה גיטה, דאמרינן במתניתין (גיטין פ"א מ"ד; לקמן דף ט, א) 'אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים' שוו למוליק ומביא)

וּכְתוּב בּו 'עֲצֻמָּךְ וְנִכְסֶיךָ קְנוֹיִין לְךָ' - עֲצֻמּוֹ קֵנָה (דנאמן הוא על שחרורו  
לומר "בפני נכתב", ואין צריך עדים לקיימו), נִכְסִים לֹא קֵנָה (דבעי עדים, כשאר קיום שטרות) .

אִיבְעִיָּא לְהוּ: 'כָּל נִכְסֵי קְנוֹיִין לְךָ' מְהוּ (מי אמרין 'עצמך' ו'נכסיי' [כדלעיל] -  
תרי דבורי ניהו, אבל 'כל נכסיי' - כיון דבחד דיבורא אתו ליה שחרור עצמו ומתנת נכסים, כדקיימא לן לקמן:  
'הכותב כל נכסיו לעבדו - יצא בן חורין, שהוא בכלל נכסים' - הילכך אי מהימן אהאי מהימן אהאי, דלא  
פלגינן דיבורא? או דלמא פלגינן?)

אמר אביי: מתוך שקנה עצמו - קנה נכסים.  
אמר ליה רבא: בשלמא עצמו - ליקני, מידי דהוה אגט אשה (שנאמנת  
להביא את גיטה ולומר "בפני נכתב"), אלא נכסים לא ליקני, מידי דהוה אקיום  
שטרות דעלמא!?

הדר אמר אביי: מתוך שלא קנה נכסים - לא קנה עצמו.  
אמר ליה רבא: בשלמא נכסים לא ליקני - מידי דהוה אקיום שטרות  
דעלמא, אלא עצמו ליקני, מידי דהוה אגט אשה!?  
אלא אמר רבא: אחד זה ואחד זה (בין 'עצמך ונכסי' בין 'כל נכסיי') - עצמו קנה,  
נכסים לא קנה.

אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא: כמאן? כרבי שמעון, דאמר:  
פלגינן דיבורא, דתנן [פאה פ"ג מ"ח]: 'הכותב כל נכסיו לעבדו' (כגון 'כל  
נכסי נתונין לך') - 'יצא בן חורין' (שאף הוא בכלל נכסים; וכל שאר נכסים נמי קנה); 'שייך  
קרקע כל שהוא' (קרקע לאו דוקא, כדאמר בבבא בתרא בפרק 'מי שמת' (קנא)) 'לא יצא בן  
חורין' (דבשלמא רישא, דלא גלי דעתיה דנחית לשירותא - לא אמרין דשייר, אבל הכא דנחית לשירותא -  
אמרין: לדידיה נמי שייך, וכי אמר 'כל נכסי לך' - אשאר נכסים קאמר, ולחנופי ליה קאתי, ולא שחרריה, כיון  
דלא אמר ליה 'עצמך ונכסיי'); רבי שמעון אומר:

(גיטין ט, א)

לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין (דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי), עַד שִׁיאֲמַר "כָּל  
נִכְסֵי נִתְּוִינִין לְפָלוּנִי עַבְדִּי חוּץ מֵאֶחָד מֵרִיבָא שְׂבָהָן" (עד שיאמר סתם:  
חוץ מדבר מועט, ולא יפרש מה הוא משייר; דהתם אמרין: 'דאחד מריבוא' דקאמר - היינו עבד, ואיהו לא  
חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים, אע"ג דשייר טפי. ומדקאמר רבי שמעון: 'לעולם הוא בן חורין' -  
אשמעינן לא שגא היכא דקנה שאר נכסים עמו, כגון שפירש השירות ששייר 'חוץ מקרקע פלוני', דהשתא קנה  
עצמו ושאר נכסים חוץ מן השירות - ולא שגא היכא דלא קנה שאר נכסים, כגון שלא הזכיר שם הקרקע ששייר,  
דכתב ליה 'חוץ מבית כור קרקע' - דהשתא לא קנה שום קרקע, דבכל חד וחד איכא למימר 'היינו ההוא דשייר'  
- אפילו הכי הוא בן חורין, דהוא - לאו קרקע הוא, ולא שיידיה; אלמא פלגינן דיבורא, דהא 'כל נכסי' קאמר  
ליה, ולא קנה אלא את עצמו! ואת נמי - דקאמרת 'עצמו קנה, נכסים לא קנה - כרבי שמעון סבירא לך).  
והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: אף על פי שקילס רבי  
יוסי את רבי שמעון (כדמפרש ואזיל) - הלכה כרבי מאיר (דלא יצא לחירות),  
דתניא: 'כשנאמרו דברים לפני רבי יוסי - קרא עליו המקרא הזה:  
(משלי כד, כו) שִׁפְתֵּיךְ יִשָּׁק מְשִׁיב דְּבָרִים נְכוּחִים (ראוי הוא לנשק).

ומי אמר רב נחמן הכי (דלא פלגינן דיבורא)? והאמר רב יוסף בר מניומי  
אמר רב נחמן: 'שכיב מרע' (חוזר בכל מתנותיו [בבבא בתרא קמ"ב]) שכתב כל נכסיו  
לעבדו, ועמד - חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד: 'חוזר בנכסים'  
- מתנת שכיב מרע הוא; 'ואינו חוזר בעבד' - שהרי יצא עליו שם  
בן חורין (ואסור להשתעבד בו) (אלמא פלגינן דיבורא) !?

אלא אמר רב אשי: התם (דאמר רב נחמן הלכה כרבי מאיר) - (טעמא לאו משום דלא פלגינן  
דיבורא הוא דהא כי נמי הזכיר שם שירות קרקע פלוני, דליכא פלוגתא דדיבורא - קאמר ר"מ דלא יצא לחירות,  
אלא) היינו טעמא: משום דלאו כרות גיטא הוא (דגבי אשה כתיב 'ספר כריתות',  
(דברים כד, א) ושחרורי עבדים גמרי לה לה מאשה, דכתיב 'חופשה לא נתן לה' (ויקרא יט, כ) וכתיב 'וכתב לה', ובעינן  
בהו כריתות; וכיון דאיכא למימר דשייריה, דהא נחת לשירותא, והוא לא הוזכר בתוך המתנה, דלא כתב ליה  
'עצמך ונכסי קנויין לך' - לאו כריתות גמור הוא; אבל היכא דלא שייך, כי הכא, הוי כריתות לצאת, ונשתחרר  
שעה אחת כל זמן שלא חזר, ושוב אינו יכול לחזור, שקדשו השם [שהוא בן חורין]; וגבי מילתיה דרבא -  
בעבד שהביא גיטו - כרות גיטא הוא, ונהי דנכסים לא קנה, דבעינן קיום; אבל עצמו קנה, דפלגינן דיבורא).

אם יש עליו עוררין (לפוסלו) - יתקיים בחותמיו (או העדים עצמן יעידו  
שחתמוהו או עדים אחרים יכירוהו ושוב אין בו פסול דבני ארץ ישראל ודאי בקיאיין 'לשמה'):  
'ערער' - כמה? אילימא ערער חד - והאמר רבי יוחנן (לא איתפרש  
היכא): 'דברי הכל אין ערער פחות משנים'! ואלא ערער תרי - תרי  
ותרי ניהו, מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני?  
אלא ערער דבעל (הבעל ערער עליו לפוסלו).

משנה :

המביא גט ממדינת הים ואינו יכול (מפרש בגמרא) לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" - אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו. אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא; וזו (לומר "בפני נכתב") אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים.

גמרא :

מאי 'אינו יכול לומר' ? אילימא חרש - חרש בר אתויי גיטא הוא ? והתנן [גיטין פ"ב מ"ה, דף כב, ב] : 'הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן' (שאין בהם דעת, ואין שליחותן שליחות לגרש) ! ? אמר רב יוסף : הכא במאי עסקינן ? - כגון שנתנו לה כשהוא פיקח, ולא הספיק לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" עד שנתחרש :

אחד גיטי נשים ואחד שיחרורי עבדים :

תנו רבנן : 'בשלשה דרכים שוו גיטי נשים לשיחרורי עבדים : שוו למוליך ולמביא, וכל גט (כלומר כל שטר) שיש עליו עד כותי - פסול, חוץ מגיטי נשים' (לקמן בפירקין מפרש טעמא) ושחרורי עבדים, וכל השטרות

(גיטין ט, ב)

העולים בערכאות של עובדי כוכבים (שנעשו השטרות על ידי בית דין של עובדי כוכבים) - אף על פי שחותמיהן (חותמין שבתוכן) עובדי כוכבים - כשרין (דדינא דמלכותא דינא, ואף על פי שהנותן והמקבל ישראלים הם), חוץ מגיטי נשים (דלאו בני כריתות נינהו, הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקידושין; אבל על הדינין נצטוו בני נח) ושחרורי עבדים (וכן שיחרורי עבדים : דבכל פסולא דאורייתא שוה שחרור לגט אשה דגמרינן לה לה); וכדכרי רבי מאיר בארבעה : האומר "תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי" - רצה (הבעל) לחזור (קודם שנתנו השליח) - בשניהם יחזור, דכרי רבי מאיר (דקסבר רבי מאיר : הפסד וחוב הן לאותן שנשלחו להן, ואין חבין לאדם אלא בפניו; כלומר : אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו, אלא אם כן עשאו הַנָּא שליח, דהיינו כפניו; ורבנן פליגי עליה דרבי מאיר במתניתין, ואמרי : דבשחרור - אינו יכול לחזור משנמסר ליד זה, ואף על פל שלא עשאו העבד שליח, משום דקסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות, וזכין לו לאדם שלא בפניו, דאנן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחו להכי).

בשלמא לרבנן - מנינא (דקתני בשלשה) למעוטי הא דרבי מאיר, אלא לרבי מאיר - מנינא למעוטי מאי ? למעוטי הא : דתניא : 'עדים שאין יודעים לחתום - מקרעין להם נייד חלק' (מסרתין ורושמינן בסכין על הנייד את שמות העדים), (ובאין העדים) וממלאים את הקרעים דיו ;

אמר רבי שמעון בן גמליאל : כמה דברים אמורים - בגיטי נשים (משום תקנת עגונות : שמא ירצה זה המגרש לפרש בים, או מסוכן שרוצה שלא תזקק ליבם), אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות - אם יודעין לקרות ולחתום - חותמין, ואם לאו - אין חותמין. 'קרייה' - מאן דכר שמייה ?

חסורי מחסרה והכי קתני : 'עדים שאין יודעין לקרות - קורין לפניהם, וחותמין, ושאיין יודעין לחתום - מקרעין להם'.

ותו ליכא ? והאיכא [גיטין פ"א מ"ו] : 'האומר "תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי", ומת - לא יתנו לאחר מיתה (ואפילו רבנן, דאמרי 'שיחרורי עבדים זכות הוא, וזכין לאדם שלא בפניו' - נהי דלהכי זכה ביה, דלא מצי למיהדר, מיהו מודו רבנן דכל כמה דלא מטא גיטא לידיה - לא הוי משוחרר, וכיון דמית קדים - תו לא הוי שיחרוריה שחרור, דנפקא ליה רשותיה מיניה וחייל עליה רשות יורשין); "תנו מנה לפלוני", ומת - יתנו לאחר מיתה' (דברי שכיב מרע - ככתובין וכמסורין דמו, דתקון רבנן שמא תטרף דעתו עליו בחליו אם לא היה מובטח שיקיימו דבריו) ! ?

כי קתני (בהנך ארבעה דברים) - מילתא דליתיה בשטרות (בשאר שטרות, והא מילתא איתא בשאר שטרות : שאם מסר שטר מתנה לשלוחו ליתנו לאחר (מיתה), ומת - לא יתן לאחר מיתה, דהא לא אקני ליה ארעא עד דלימטיא שטרא לידיה, וההיא שעתא פקע ליה רשותיה), מילתא דאיתיה בשטרות לא קתני,

דשלח רבין משמיה דרבי אבהו : הווי יודעין ששלח רבי אלעזר לגולה משום רבינו : 'שכיב מרע שאמר "כתבו ותנו מנה לפלוני",

ומת - אין כותבין ונותנין, שמא לא גמר להקנותו (על פי צוואתו בתקנה דתקון רבנן לשכיב מרע) אלא בשטר (לכי מטא שטרא לידיה ליקנינהו בשטרא), ואין שטר (מקנה) לאחר מיתה (דהא פקעה ליה רשותיה דנותן).

והאיכא 'לשמה' (דשוו גיטי נשים ושחרורי עבדים)?  
בשלמא לרבה (דאמר תקנתא דמוליך ומביא לפי שאין בקיין 'לשמה' היא) - היינו 'מוליך ומביא', אלא לרבה - קשיא?  
ותו: בין לרבה בין לרבה - האיכא 'מחובר' (דפסול בתרוייהו, דכתיב (דברים כד, א) 'וכתב... ונתן' - מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחוסר קציצה; ושחרור - גמר 'לה' 'לה')? כי קתני - פסולא דרבנן, דאורייתא לא קתני! ('מוליך ומביא' - רבנן הוא דאצרכוהו למימר "בפני נכתב"; עד כותי פסול מדרבנן בשאר שטרות, דאחזקינהו סתמייהו לפסולא; 'ערכאות' - לקמיה פריך 'והא ערכאות פסולא דאורייתא' - שאין עדותן כשר, לפי שאין בתורת גיטין וקידושין, ורחמנא אמר 'וכתב... ונתן' - מי שישנו בכלל נתינה ישנו בכלל כתיבה, והכי מפרש בפרק שני (לקמן כג, ב)).  
והא ערכאות של עובדי כוכבים, דפסולא דאורייתא הוא, וקתני 'בעדי מסירה' (מתניתין, דמכשיר בשאר שטרות, ופסל בהני - כגון דאיכא עדי מסירה), וכרבי אלעזר, דאמר: עדי מסירה כרתי (ואין צריך לחתום בגט, וכי כתב קרא 'וכתב' - אכתיבת הגט כתיב, ולא אחתימת ידי עדים; ומתניתין - בשכתבו סופר ישראל; ואשמעינן מתניתין דמודה רבי אלור במזויף מתוכו בחתימת עדים פסולין - שהוא פסול, ואף על גב דאיכא הכשר עדי מסירה; והאי - פסולא מדרבנן: גזירה דילמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה; וכי אכשר רבי אלעזר - היכא דלא חתימו עליה סהדי כלל).

והא מדקתני סיפא 'דכי שמעון אומר: אף אלו (גיטי נשים) כשידין (בחותמין עובדי כוכבים)', ואמר רבי זירא: ירד רבי שמעון לשיטתו של רבי אלעזר, דאמר 'עדי מסירה כרתי' (ואכשר להו בעדי מסירה וכשכתבו סופר ישראל) - מכלל דתנא קמא סבר לא (לא כרתי עדי מסירה, אלא עדי חתימה, ופסולא דאורייתא היא)?

(גיטין י, א)

איכא בינייהו שמות מובהקין (כלומר: תנא קמא בשיטתיה דרבי אלעזר קאי, ומדרבנן הוא דפסליה, דילמא אתי למיסמך אחתומין ולמוסרו בפניהם; ואתא רבי שמעון למימר: אם שמות מובהקים דעובדי כוכבים הן, שאין ישראל נקראין באותן שמות - לאו היינו 'מזויף מתוכו', דמודה רבי אלעזר דכולי עלמא ידעי דעובדי כוכבים הם, ולא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה).

והא חזרה (רצה לחזור - בשניהם לרבי מאיר) - (פסולה) דאורייתא (הוא, דהא כיון דבטיל משלח לשליחותיה דשליח - נמצא שאינו שלוחו, ואין כאן גירושין כלל, והיינו דאורייתא: דרחמנא אמר 'ונתן בידה', וזה לא נתן: לא הוא ולא שלוחו) - וקתני?  
(הכי גרסין) אלא כי קתני - מילתא דליתא בקידושין, מילתא דאיתא בקידושין לא קתני. (כלומר: כי פרכין לעיל: האיכא 'מחובר' 'לשמה' - לא תשני 'פסולא דאורייתא לא קתני' אלא אימא 'מילתא דאיתא בקידושין לא קתני' כגון 'לשמה' 'מחובר' - איתא נמי בשטרי קידושין, דכתיב (דברים כד, ב): 'ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר': איתקוש הווייה ליציאה, אבל "בפני נכתב" - ליתיה בקידושין, דתקנתא דרבנן בעלמא היא בגיטין, דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה; ועד כותי - נמי אינו כשר בקידושין, דהאי דאכשרו בגיטין - היינו טעמא, כדלקמן (ע"ב): דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה, מה שאין כן בשאר שטרות; וערכאות - נמי ליתא בקידושין היכא דאיכא עדי מסירה ישראל, דבגט ושחרור הוא דגורי, דילמא אתי למיסמך עלייהו, ומצרכין ליה גיטא אחרינא, אבל בקדושין - כיון דמדאורייתא מקודשת משום עדי מסירה, אי אמרת 'אינה מקודשת' שרית אשת איש לעלמא!  
(ופרכין): והא חזרה גופה איתא בקידושין (שאם מסר שטר קידושין לשלוח, ורצה לחזור - חזר, דאין כאן 'זכות הוא לה', דאסר לה אכולי עלמא, ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה)?

בשליחות בעל כורחה, דבגירושין איתא, ובקידושין ליתא. (כלומר: דומיא דגיטין לא משכחת לה בקידושין, דהא שליח זה משתלח אצלה לגרשה בעל כרחה; וכן לעבד, לשחררו על כרחו; אבל בקידושין לא היה נעשה שליח אצלה על כרחה, הילכך הכי קתני: בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים: ששליח זה היה נעשה שליח אצלן על כרחו, ואם רצה הבעל - חזר, מה שאין כן בקידושין, דאע"ג דחזר - לא דומיא דהני הוא.)

משנה:

כל גט שיש עליו עד כותי - פסול (דחשידי אעדות שקר), חוץ מגיטי נשים (כדמפרש בגמרא) ושחרורי עבדים.  
מעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיה עדי כותים - והכשיר.

גמרא :

מני מתניתין? לא תנא קמא ולא רבי אלעזר ולא רבן שמעון בן גמליאל, דתניא: 'מצת כותי מותרת' (בפסח, לאכילה ולא חיישינן שמא החמיצה), ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח (משום חובת לילה הראשון, שהוא חייב לאכול מצה המשתמרת כדכתיב (שמות יב, יח) 'בערב תאכלו מצות'; ואפילו ידעו בה דלא החמיצה - לא נפיק בה אלא אם כן עבד לה שימור לשם חובת מצה, דכתיב (שמות יב, יז) 'ושמרתם את המצות'; וכותים בקיאי הן שצריכה להשתמר 'לשמה' ועושין לה שימור);

רבי אלעזר אוסר (אף באכילה כל ימות הפסח), לפי שאין בקיאי בדקדוקי מצות (דחשדינן להו שמא מחמצינ);

רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל מצוה שהחזיקו בה כותים - הרבה מדקדקין בה יותר מ ישראל. ' (וב'הכל שוחטין' מפרש דאתי רבי שמעון לאוסופי אתנא קמא אף מצוה שהיא מדברי סופרים, ואינה כתובה בתורה - אם החזיקו בה סמכין עליהו.)

מני? אי תנא קמא - אפילו שאר שטרות נמי (דהא לא חשידי)!!?

אי רבי אלעזר - אפילו גט אשה נמי לא!?

ואי רבן שמעון בן גמליאל: אי דאחזוק (בהלכות גיטין ושטרות) - אפילו שאר שטרות נמי, אי דלא אחזוק - אפילו גט אשה נמי לא!! וכי תימא רבן שמעון בן גמליאל היא, ודאחזוק בהא (בגיטין ושחרורין) ולא אחזוק בהא (בשאר שטרות) - אי הכי מאי איריא חד (דלא אכשרין בגיטין אלא חד כותי, כדקתני מתניתין: 'עד כותי', דחד כותי וחד ישראל - הוא דמכשר אבל תרוייהו כותים לא)? אפילו תרי נמי!! אלמה אמר רבי אלעזר: 'לא הכשירו בו' (בגט אשה) אלא עד אחד כותי בלבד?

לעולם רבי אלעזר (דאמר חשידי), (וגיטין מאי טעמא הוכשר עד כותי) וכגון דחתים ישראל (עד השני) לבסוף (תחת כותי),

(גיטין י, ב)

דאי לאו דכותי חבר הוה - לא (הוה האי ישראל) מחתים ליה (לכותי) מקמיה.

אי הכי - אפילו שאר שטרות (כי חתם ישראל לבסוף) נמי (ניכשריה)?

אלא (על כרחיך טעמא מאי לא הוי בשאר שטרות בחזקת חבר ע"י הקדמה זו?) אמרינן: 'האי ישראל) רוחא שבק למאן דקשיש מיניה' (שראו את העדות עם ישראל זה החתום - ישראלים זקנים ממנו, והכותי; וכשחתם ישראל זה תחילה - היה סבור שיחתום בעל השטר עמו אחד מישראל הזקנים, לפיכך חתם בתחתית השטר, והמלוה בא והחתים אחריו את הכותי למעלה הימנו).

הכא נמי (בגט אשה נימא) 'רווחא שבק למאן דקשיש מיניה'!!?

אמר רב פפא: זאת (מתניתין דמכשר בגט ופסיל בשאר שטרות) אומרת (אשמעינן) 'עדי הגט אין חותמין זה בלא זה' (דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה; הילכך על כרחך ישראל זה ראה את הכותי חותם למעלה, והוא חתם למטה, ואי לאו דחבר הוא - לא אחתמיה מקמיה; אבל עדי שאר שטרות - חותמין זה שלא בפני זה, הילכך איכא למיחש: ישראל זה חתם ראשון בתחתית השטר ושבק רווחא למאן דקשיש, ולא ידע שיחתמו את הכותי למעלה הימנו).

מאי טעמא (אמרו רבנן שלא יחתמו זה שלא בפני זה)?

אמר רב אשי: גזירה משום 'כולכם' (דתנן בפירקין דלקמן (פ"ו מ"ז; דף ס"ב): 'אמר לעשרה... "כולכם כתבו גט לאשתי" - אחד כותב וכולם חותמין' ואי לא הוו חתמי כולהו - הוי פסול, דבקפידא תליא, דלא שוויה גיטא אלא בהכי; לפיכך תקנו: אפילו היכא דלא אמר 'כולכם' - שיהיו כל העדים נקבצים בשעת החתימה).

גופא: אמר רבי אלעזר: לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד.

מאי קא משמע לן? תנינא: 'כל גט שיש עליו עד כותי פסול כו' (ועלה קאמר 'חוק מגיטי נשים')!!?

אי ממתניתין - הוה אמינא אפילו תרי נמי (כשרין בגט), והאי דקתני חד - (לאשמעינן חומרא דשאר שטרות): משום דבשטרות אפילו חד נמי לא [והיינו סבורים שבגיטין גם בשני עדים כותים כשר] - קא משמע לן [רבי אלעזר שבגיטין כשר רק אחד].

ותרי לא? והא קתני 'מעשה והביאו לפני רבן גמליאל לכפר

עותנאי גט אשה והיו עדי עדי כותים והכשיר'?

אמר אביי: תני 'עדו'.

רבא אמר: לעולם תרי (כותים הוו בההוא גיטא דרבן גמליאל), ורבן גמליאל

מיפלג פליג, (ואי אמרת 'מעשה לסתור') - וחסורי מיחסרא והכי קתני:

<sup>1</sup> מדוע לא רבי אלעזר - הרי בגיטי נשים לא איכפת לו עדי החתימה - שהרי לשיטתו עדי מסירה כרתי?!

'ורבן גמליאל מכשיר בשנים; ומעשה נמי שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדין עדי כותים - והכשיר'.

משנה:

כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים (מקום בית וועד דיינים קבועין שלהן) - אף על פי שחותמיהם עובדי כוכבים - כשירים, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים.

רבי שמעון אומר: אף אלו כשירים; לא הוזכרו (בבית המדרש לפסול) אלא בזמן שנעשו בהדיוט (על ידי עובדי כוכבים הדיוטות, שאינן דיינים ובגמרא מפרש לה).

גמרא:

קא פסיק ותני (כל השטרות כשרין בחותמי עובדי כוכבים) ! לא שניא (שטרי) מכר, לא שניא (שטרי) מתנה !! בשלמא מכר (שטרי) מכר דארעא: לאו בהאי שטרא מיקניא) - (אלא) מכי יהיב (האי גברא) זוזי (לישראל חברה) קמיהו (דדיינין עובדי כוכבים) - הוא דקנה (לארעא, דקרקע נקנה בכסף או בשטר), ושטרא ראיא בעלמא הוא (שלא יאמר (לא) מכרתיה ולא קבלתי מעות ובהא מילתא אינהו מהימני), דאי לא יהיב זוזי קמיהו לא הו' מרעי נפשיהו וכתבין ליה שטרא (כיון דדיינין קבועין נינהו), אלא מתנה (דעל ידי השטר הוא קנה אותה: במסירת השטר) - במאי קא קני (היכי מקניא האי שטרא)?

לאו בהאי שטרא, והאי שטרא חספא בעלמא הוא?

אמר שמואל: דינא דמלכותא (של עובדי כוכבים) - דינא.

ואי בעית אימא תני 'חוץ מגיטי נשים' (כל שטרות שהן בגיטי נשים: שעל ידי השטר הדבר נגמר, דהיינו נמי שטר מתנה).

והוא הדין נמי דמצי לשנויי בעדי מסירה ישראל, דאינהו משוי ליה שטרא, אלא שינויא דחיקא הוא, דשניין לעיל הכי, דהא פרכינן עלה 'מדקתני סיפא רבי שמעון כו' ואיצטריכא ליה לשנויי 'שמות מובהקין איכא ביניהו' (אע"ג דאוקימנא לעיל בעדי מסירה - הני מילי לתנא קמא דברייתא, דנחית למנינא, ופרכינן עלה 'והא איכא 'לשמה', ואיכא מחובר' - וליכא לתרוצי אלא בהכי; אבל תנא קמא דמתניתין - דלא נחית למנינא, ותנא 'לשמה' - לא מוקמינן ליה כרבי אלעזר, דמדברין שמעון סבר לה כרבי אלעזר - תנא קמא לא סבירא ליה)).

רבי שמעון אומר אף אלו כשירים [לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט]: והא לאו בני כריתות נינהו ('כריתתה' הבדלה, לשון 'ספר כריתות' (דברים כד, א): דכיון דלא שייכי בתורת גטין וקדושין - אין נעשין עדים בדבר, דכתיב 'וכתב... ונתן': מי שישנו בנתינה ישנו בכתיבה)?

אמר רבי זירא: ירד רבי שמעון לשיטתו של רבי אלעזר, דאמר 'עדי מסירה כרתי' (עדי מסירת הגט הוא דכרתי, כדאמר בפרק בתרא (א, 19): אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו לה בפני עדים כו'; ורבי שמעון נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בפני עדים ישראל).

והאמר רבי אבא: מודה רבי אלעזר במזויף מתוכו שפסול (דאף על גב דאמר רבי אלעזר 'גט שאין עליו עדים כשר' דוקא אן עליו עדים, אבל יש בו עדים פסולין - פסול מדרבנן, דילמא קאתי למימסריה באפייהו ומיסמך עלייהו)?

הכא במאי עסקינן?

(גיטין יא, א)

בשמות מובהקין (דעובדי כוכבים, דלא שכיחי ישראל דמסקי בהנהו שמהתן, דתו לא אתי למיסמך עלייהו, דמידע ידיע דעובדי כוכבים הם).

היכי דמי שמות מובהקין?

אמר רב פפא: כגון 'הורמיו' ו'אבו דינא' 'בר שיבתאי' ו'בר קידרי' ו'באטי' ו'נקים אונא'. (כולם שמות דייני עובדי כוכבים הם).

אבל שמות שאין מובהקים, מאי? לא? אי הכי - אדתני סיפא 'לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט' - לפלוג (בערכאות גופייהו) וליתני בדידה: 'במה דברים אמורים? - בשמות מובהקין, אבל שמות שאין מובהקין - לא (נעשו כשאר שטרות של מכר שנעשו בהדיוטות בלא ערכאות, דהנהו ודאי פסילי, דלא קפדי אאורועי נפשיהו, וחתמי שיקרא; ועל כרחיק האי 'נעשו בהדיוט' - אשאר שטרות קאמר, העומדים לראיה, דהתם איכא לפלוגי בין הדיוט לערכאות; דאילו בגט אשה - לענין כריתות - הדיוט וערכאות שוין, והכי קאמר: לא הוזכרו גיטי אשה ליפסל אלא בשמות שאין מובהקין, דנעשו כשאר שטרות הנעשים בהדיוט)? הכי נמי קאמר: במה דברים אמורים? בשמות מובהקין, אבל בשמות שאין מובהקין - נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולין;

ואיבעית אימא: סיפא - אתאן לגיטי ממון (ורבנן קאמרי ליה, וארישא קאי: 'כל השטרות של ממון העולין בערכאות של עובדי כוכבים - כשירים, כגון שטרי מכר, וכדפרישית טעמא לעיל: דזוזי קנו ליה, ושטרא לשהדותא בעלמא; ואי לא דיהיב זוזי קמיהו - לא הו' מרעי נפשיהו למיכתב שטרא;

ולא הזכירו ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט, דלא קפדי אאורועי נפשייהו) והכי קאמר: 'לא הוזכרו' (דקתני -) גיטי ממון דפסולים - אלא בזמן שנעשו בהדיוט.

תניא [תוספתא גיטין פ"א מ"ד [ליברמן]]: 'אמר רבי אלעזר כרבי יוסי: כך אמר רבי שמעון לחכמים כצידן (סמך לדבריו דאף אלו כשרים): לא נחלקו רבי עקיבא וחכמים (שהן דור שהיה לפנינו) על כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים, שאף על פי שחותמיהן עובדי כוכבים - כשרים, ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים; לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים' ('חוץ מגיטי נשים' לא גרסינן ברישא דמילתיה דרבי שמעון בתוספתא, אלא בסיפא דמילתיהו דרבנן גרס לה, והכי גרסינן: 'לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט, שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים: דכיון שנעשו בהדיוט, שטרי מכר - דקיימי לראיה, ועליהן דסהדי עובדי כוכבים סמכין - פסול, דאימר שקרא חתום, אבל גיטי נשים - לאו עליהם סמכין, אלא אעדי מסירה, ובשמות מובהקין קמייירי);

רבי שמעון בן גמליאל אומר: אף אלו (גיטי נשים) כשירין במקום שאין ישראל חותמין (כלומר: אף אלו - גיטי נשים שאתם מכשירין - אימתי הן כשרים? במקום שאין ישראל חותמין: בעיר שאין העובדי כוכבים מניחין את ישראל לחתום; דכיון שאין ישראל חותמין באותה העיר - הכל יודעין שהם עובדי כוכבים ואין סומכין עליהם, ומסר ליה ניהליה בעדים ישראל), אבל במקום שישאל חותמין (אף על פי שהשמות הללו מובהקין, דעובדי כוכבים הן) - לא [אינם כשרים אלא] פסולין, דאי מכשרת בהני - אתי לאכשורי בשמות שאין מובהקין'.

'מקום שאין ישראל חותמין' נמי ליגזור אטו מקום שישאל חותמין (כי היכי דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין)? שם בשמא מחליף, אתרא באתרא לא מחליף. רבינא סבר לאכשורי (שאר שטרות) בכנופיות דארמאי (שאינן ערכאות); אמר ליה רפרם: 'ערכאות' תנן.

אמר רבא: האי שטרא פרסאה (שעשאוהו בלשון פרסי וחתמו פרסיים הדיוטות עליו) דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל - מגבינן ביה מבני חרי. והא לא ידעי (העדים שמסרו בפניהם) למיקרא (ולא ידעי מאי ניהו, והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמילתא)? בדידעי.

והא בעינא 'כתב שאינו יכול לזייף' (שיהא הקלף מתוקן בעפצים בשעת עיבודו, שעושים אותו שחור, ושוב אין אדם עושה בה מחק וחוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר; וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפצין, שקורין גל"ש, ואדם יכול למחוק כתבו ומניח חתימת העדים וכותב למעלה ממון הרבה), וליכא? בדאפיצן.

והא בעינא 'צריך שיחזיר מענינו של שטר בשיטה אחרונה' (כדאמרין ב'גט פשוט' (בבא בתרא קס"ב) 'וקנינא מן פלוני' אכל מה דכתוב ומפורש לעיל') - וליכא? בדמהדר (שמוחזר בשיטה אחרונה). אי הכי - ממשעבדי נמי?

לית ליה קלא (לפי שאין חותמין ישראל; דסהדי דחתימי אשטרא - אינן מפקי לקלא, ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר ליה 'לא הוה ידענא דמשתעבד לך'; ובפרק ב (לקמן י"ב) אמרין דאי חתימי עליה ישראל - טריף ממשעבדי).

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן:

(גיטין י"א, ב)

עדים החתומין על הגט (ומארץ ישראל בא, דהא לא קאמר ממדינת הים) ושמותן כשמות עובדי כוכבים (ולא ידעין אי עובדי כוכבים ניהו או ישראל) - מהו (לאכשורי בעדי מסירה)?

אמר ליה: לא בא לידינו (גט ששמות עובדי כוכבים חתומין בו) אלא (אחד שהיו חתומין בו) 'לוקוס' ו'לוס', והכשרנו (בעדי מסירה); ודוקא 'לוקוס' ו'לוס', דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו (ששמות מובהקין הן ולא אתי למיסמך עלייהו), אבל שמהתא אחרני - דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו - לא.

איתיביה: 'גיטין הבאים ממדינת הים, ועדים חתומים עליהם' - אף על פי ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים - כשירין (ואפילו בלא עדי מסירה), וכל שכן בעדי מסירה, דלא מחזקינן להו אלא בישראל, מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ - שמותיהן כשמות עובדי כוכבים' (וזאת אמרת 'לוקוס' ו'לוס' דוקא)?

התם - כדקתני טעמא: 'מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים' (וכי אמר רבי יוחנן - בארץ ישראל, דאין רוב שמותיהן כשמות עובדי כוכבים, הילכך מספקין דילמא עובדי כוכבים נינהו, ופטולין, ואפילו בעדי מסירה, כרבנן דמתניתין). ואיכא דאמרי: כי מתניתא (גיטין הבאין ממדינת הים ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים) בעא מיניה ('מהו?'), ופשט ליה (רבי יוחנן) מממתניתא (דכשירין, דבחזקת ישראל נינהו, 'מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים').

משנה:

האומר "תן גט זה לאשתי, ושטר שחרור זה לעבדי" - אם רצה לחזור בשניהן (קודם שהגיע ליד האשה והעבד) - יחזור (ואין השליח יכול לזכות בהן לצרכו, דחוב הוא להן, כדמפרש לקמיה) - דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: בגיטי נשים (יכול לחזור), אבל לא בשחרורי עבדים, לפי שזכין לאדם שלא בפניו (זכה בהן השליח לצרכו) ואין חבין לו אלא בפניו: שאם ירצה שלא לזון את עבדו - רשאי (הילכך כי משחרר ליה - לא מפסיד ליה מזונות, דבלאו הכי נמי: אי בעי - לא זיין ליה), (אבל) ושלל לזון את אשתו אינו רשאי (הלכך כי מגרש לה - מפסיד לה מזוני). אמר להם: והרי הוא פוסל את עבדו (בגט זה) מן התרומה (אלמא חוב הוא לו) כשם שהוא פוסל את אשתו? אמרו לו: (האי דמיפסל בגיטא מן התרומה) מפני שהוא קניינו (מפני שהוא קניינו דכהן עד עכשיו, וכי משחרר ליה - לאו קניינו הוא; ובגמרא מפרש מאי קאמר).

גמרא:

יתביב רב הונא ורב יצחק בר יוסף קמיה דרבי ירמיה ויתביב רבי ירמיה וקא מנמנמ; ויתביב רב הונא וקאמר: שמע מינה מדרבנן (דאמרי שהשליח יתפוס השטר לצורך העבד, ואף על גב דבעל קמהדר ביה ואינו עוד שלוחו, ותיפסה בעלמא הוא, בעל כרחו): התופס לבעל חוב (אדם מן השוק, שתופס מטלטלי בנכסי ראובן לצורך שמעון שהוא בעל חוב) - קנה. אמר ליה רב יצחק בר יוסף: ואפילו במקום שחב לאחרים? (לשון שאלה הוא: ונשמע מיניה נמי דאפילו במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת ללוי, דהוה ליה נמי בעל חוב דראובן, ותופס זה שקדם ותפס לצורך שמעון מפסיד את לוי, ותימא נמי 'קנה'? דהא מתניתין נמי: שליח זה תופס לעבד וחב לבעלים.) אמר ליה: אין.

אדהכי איתער בהו רבי ירמיה, אמר להו: דרדקי! הכי אמר רבי יוחנן: התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה; ואם תאמר משנתינו (הא שמעינן ממתניתין דקנה) - כל האומר "תנו" כאומר "זכו" דמי (ואין זה כשאר תופס; אלא בעל עשאו שליח לזכות בו, ואף על פי שהעבד לא ידע - זכין לאדם שלא בפניו).

אמר רב חסדא: התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים - באנו למחלוקת רבי אליעזר ורבנן, דתנן [פאה פ"ד מ"ט]: 'מי' (בעל הבית עשיר) שליקט את הפאה, ואמר "הרי זו לפלוני עני" (והיינו מקום שחב לעניים): רבי אליעזר אמר: זכה לו, וחכמים אומרים: יתנונו לעני הנמצא ראשון'.

אמר אמימר, ואיתימא רב פפא:

(גיטין יב, א)

דלמא לא היא: עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם, אלא דמיגו דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני, וחזי ליה, ומיגו דזכי ליה לנפשיה - זכי לחבריה, אבל הכא לא! ועד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דכתיב [ובקצרכם את קציר ארצכם, לא תכלה פאת שדך בקצרך, ולקט קצירך] לא תלקט לעני [ולגר תעזב אתם, אני ה' אלקיכם ויקרא כג, כב]<sup>2</sup> לא תלקט לו לעני (סמכינהו רחמנא 'לא תלקט' 'לעני ולגר' ודרשינן סמוכין: לא תלקט אתה לצורך העני), אבל הכא - לא! ורבי אליעזר - האי 'לא תלקט' מאי עביד ליה?

<sup>2</sup> או לחילופין: [ויקרא יט, י: וקרמך לא תעולל ופרט כרמך] לא תלקט, לעני ולגר תעזב אתם, אני ה' אלקיכם.]

מיבעי ליה להזהיר לעני על שלו (עני הראוי ליטול פאה ויש לו שדה הזהירו הכתוב להניח בה פאה).

שאם ירצה שלא לזון [את עבדו - רשאי, ושלא לזון את אשתו אינו רשאי]: שמעת מינה יכול הרב לומר לעבד (כנעני) "עשה עמי (מלאכה) ואיני זנך (אלא חזור על הפתחים)!"?

הכא במאי עסקינן? - דאמר ליה "צא - מעשה ידיך למזונותיך", דכוותה גבי אשה דאמר לה "צאי - מעשה ידיך במזונותיך"<sup>3</sup> אשה אמאי לא [אמאי אינו יכול לומר לה כך]?

אשה - בדלא ספקה (לזון במעשה ידיה, וצריך להוסיף משלו). (ופרכינן) עבד נמי בדלא ספיק?

(ומשני) עבדא דנהום כרסיה לא שויא (עבד שאינו שוה לחם אָקְלו) - למריה ולמרתיה למאי מיתבעי (הלכך אינו מוסיף משלו, אלא יחזור על הפתחים, כי מי יכולנו לזון ולהפסיד שלו)? (אבל אשה - כך התנה עמה בכתובתה 'ואת תהא יתבא בביתי ומיתונא מנכסי').

תא שמע [תוספתא מכות פ"ב ה"ח [צוקרמאנדל]]: 'עבד (שהרג בשוגג) שגלה לערי מקלט - אין רבו חייב לזונו; ולא עוד אלא שמעשה ידיו לרבו' - שמע מינה 'יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך'!

הכא במאי עסקינן? דאמר לו "צא - מעשה ידיך למזונותיך". אי הכי מעשה ידיו אמאי לרבו? להעדפה (שמעשה ידיו עודפים על מזונותיו). 'העדפה' - פשיטא!?

מהו דתימא כיון דכי לית ליה - לא יהיב ליה, כי אית ליה נמי לא לישקול מיניה (ויהא ביד העבד, שמא יש יום שלא ימצא להשתכר) - קא משמע לן. ומאי שנא לערי מקלט?

סלקא דעתא אמינא [דברים ד, מב]: לנס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת, והוא לא שנא לו מתמל שלשם; ונס אל אחת מן הערים האל וחיי - עביד ליה חיותא טפי<sup>4</sup> - קא משמע לן. והא מדקתני סיפא 'אכל אשה שגלתה לערי מקלט - בעלה חייב במזונותיה' מכלל דלא אמר לה, דאי אמר לה בעלה - אמאי חייב? ומדסיפא דלא אמר לה - רישא נמי דלא אמר ליה!?

לעולם דאמר ליה, ואשה בדלא ספקה. והא מדקתני סיפא 'ואם אמר לה "צאי - מעשה ידיך במזונותיך" דשאי', מכלל דרישא דלא אמר לה? הכי קאמר: ואם מספקת ואמר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך" - רשאי.

'מספקת' - מאי למימרא?

מהו דתימא (תהלים מה, יד) כל כבודו בת מלך פנימה [ממשבצות זהב לבושה] ('כבודה בת מלך' - כל ישראל בני מלכים; 'פנימה' - צנועה, ואין דרכה לצאת ולסבב בעיר שאינה משם ואין מכירין אותה להביא לה מלאכה בביתה אלא אם כן מסבבת בעיר למצוא מלאכה להשתכר) - קא משמע לן.

לימא כתנאי: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר: יכול העבד לומר לרבו כשני בצורת' או פרנסני או הוציאני לחירות; וחכמים אומרים הרשות כיד רבו': מאי לאו בהא קמיפלגי: דמר סבר 'יכול' ומר סבר 'אינו יכול'!?

ותיסברא (דבדאמר ליה "עשה עמי" קא מיירי)? האי 'או פרנסני או הוציאני לחירות' - 'או פרנסני או תן לי מעשה ידי בפרנסתי' מיבעי

משנה כתובות ד, ד: האב זכאי בביתו בקידושיה בכסף, ובשטר, ובביאה; וזכאי במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפר נדריה; ומקבל את גיטה, ואינו אוכל פירות בחייה. נישאת--יתר עליו הבעל, שהוא אוכל פירות בחייה, וחייב במזונותיה, ובפורקנה, ובקבורתה.

וכן בגמרא כתובות (נח, ב): אמר רב הונא אמר רב: יכולה אשה לומר לבעלה "איני ניזונת ואיני עושה". קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה הרשות בידה - ולפיכך אין הבעל יכול לומר לה "צאי - מעשה ידיך במזונותיך"!?

<sup>4</sup> אולי גם: (ויקרא כה, לה) וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, והחזקת בו גר ותושב בחי עמך - ואם כן יש בו "וחי" פעמים, לומר: 'חיותא טפי'.

ליה! ? ועוד: מאי שנא 'בשני בצורת' (אפילו בשני שובע - כיון דאמר ליה "עשה עמי" - הרי הן לן שני בצורת) ?

אלא הכא במאי עסקינן? - דאמר לו "צא מעשה ידיך למזונותיך", ובשני בצורת לא ספק (אינו מספיק): רבן שמעון בן גמליאל סבר: "או פרנסני או הוציאני לחירות", כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין עלי, ורבנן סברי: מאן דמרחם אבני חרי - אעבד נמי רחומי מרחם (דשייך במצות כאשה).

תא שמע דאמר רב: 'המקדיש ידי עבדו - אותו העבד לזה ואוכל ועושה ופורע' (לא יעשה תחלה, דפרוטה קמייטא קדשה לה, ושוב אסור לו! אלא לזה תחילה, ואוכל, ועושה פחות פחות משה פרוטה, ופורע - כדמפרש לקמיה, וקא סלקא דעתן בשאין מעלה לו מזונות, וקאמר דיכול להקדישו!) - (אלמא) שמע מינה יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך!

הכא במאי עסקינן - במעלה לו מזונות.

אי הכי - למאי

(גיטין יב, ב)

'לזה ואוכל'?

להעדפה (מזונות מרווחין יותר, מה שאין דרך בעליו להאכילו).

ולימא ליה הקדש: עד השתא סגי לך בלא העדפה - והשתא נמי תיסגי לך בלא העדפה!?

הקדש גופיה ניחא ליה, כי היכי דלשבח עבדיה (בגוף בריא).

'עושה ופורע' ? קמא קמא קדיש ליה!?

בפחות פחות משה פרוטה (עד שלא תצטרף הפרוטה - יפרענה, דלא חייל הקדש אפחות משה פרוטה).

הכי נמי מסתברא (דבמעלה לו מזונות קאמר), דאמר רב: 'המקדיש ידי עבדו - אותו העבד עושה ואוכל' - דאי לא עבדא מאן פלח ליה (שמאחר שאין עושין לו מאכל - מה יאכל העבד הזה? מי יעבדנו ומי יזמן לו מזונות); אי אמרת בשלמא הך (הך דלעיל, דקאמר רב דחל הקדש) במעלה (לו מזונות קאמר, ואין יכול הרב לומר לעבד "עשה עמי ואיני זנך") ואינו יכול, והא (דקאמר לא חייל הקדש) בשאינו מעלה - שפיר, אלא אי אמרת הך (קמייטא) בשאינו מעלה (ואפילו הכי חייל הקדש) ויכול (דיכול הרב לומר לעבד "עשה עמי ואיני זנך"), דאי לא עבדא - מאן פלח ליה (בתמיה) - מאן דבעי ניפלחיה!?! [כלומר: מי שחפץ יעסיקנו, ואם לא ירצה אף אחד - לא יעסיקו אותו, ולא תהיה לו פרנסה, ואין זה מעניננו]

אלא לאו שמע מינה 'אינו יכול'?

שמע מינה.

תא שמע: (דאיכא אמורא אחרינא דפליג עליה דרב) דאמר רבי יוחנן: הקוטע יד עבדו של חבירו - נותן שבתו (שכר בטלתו בחליו; ואף על פי שנותן לו דמי ידו - רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין דעדיין הוא ראוי לכך כשיעמוד מחליו) ורפואתו (לקמיה פריך 'הא - בעי למיתבא לרופא' הוא הדין לנזקו וצערנו? אלא נזק - לא איצטריך, דהיינו 'דמי ידו', ופשיטא דלרביה הוא, דאפחיתיה מכספיה; וצערנו נמי בכלל רפואתו, דהכא הוא כדמפרש לקמיה: דהאי 'רפואתו' - צערא דסמא חריפא הוא; והוא הדין נמי לצער המכה); לרבו, ואותו העבד ניזון מן הצדקה' (ומדקאמר 'שבתו לרבו, והוא ניזון מן הצדקה') שמע מינה יכול הרב לומר לעבד 'עשה עמי ואיני זנך'!

הכא במאי עסקינן? - במעלה לו מזונות.

אי הכי אמאי 'ניזון מן הצדקה'?

להעדפה (שהוא צריך מפני חליו להוסיף על מזונותיו).

אי הכי 'ניזון' (משמע מזונות כדי חייו)? 'מתפרנס' מיבעי ליה ('פרנסה' היינו כל שאר צרכיו; בלשון לעז קונרי"ר)! אלא לאו שמע מינה 'יכול' [הרב לאמר לעבד עשה עמי ואני זנך] ?

שמע מינה.

אמר רב: 'נותן שבתו ורפואתו לרבו'; 'שבתו' - פשיטא (דלרבו הוא; אלא למאן ליהו? הרי מעשה ידיו - לרבו! ואי לאשמועינן אף על פי שאינו זנו, ולמימרא דיכול הרב כו' - נימא 'אותו העבד ניזון מן הצדקה' ותו לא)! ?

רפואתו איצטריכא ליה.

רפואתו ידידה היא, דבעי איתסויי ביה!?

לא, צריכא דאמדוה לחמשא יומי (ליתן לרופא שכר חמשת הימים), ועברו ליה סמא חריפא, ואתסי בתלתא יומי: מהו דתימא 'צערא דידיה הוא (וסלקא דעתא אמינא צערא לא זכי ליה רחמנא)' - קא משמע לן (דבכל שבח הבא לידו - זוכה בו רבו, כשורו וחמורו).

תניא: 'אמר רבי אלעזר: אמרנו לו למאי (מפני שחבירו הוא - אינו קורוהו 'רבי'): והלא זכות הוא לעבד שיוצא מתחת ידי רבו לחירות?!  
אמר לנו: חוב הוא לו: שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה.  
אמרנו לו: והלא מה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפרנסו - רשאי (נמצא שאינו מפסידו בשחרורו כלום)!  
אמר לנו: ומה אילו עבד כהן שברח, ואשת כהן שמרדה על בעלה - הלא אוכלין בתרומה, וזה אינו אוכל; אבל אשה - חוב הוא לה (רבנן) קאמרי לה, כלומר: בההיא ודאי מודינא, שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות'.

מאי קאמרו ליה ומאי קא מהדר להו (כלומר: תשובה שהשיבם 'ומה עבד כהן שברח' - מה תשובה היא למה שאמרו לו על המזונות)?  
הכי קאמר להו: השבתוני על המזונות (שאינו זנו משלו) - מה תשיבוני על התרומה (שהרי כל זמן שלא שחררו - הוא הולך ואוכל תרומה בכל מקום, בשביל [בזכות] רבו)?  
וכי תימרו (ודאי קבלת שליח זו אינה חוב): 'אי בעי (מריה) זריק ליה גיטא (ברשות הרבים בתוך ארבע אמות) ופסיל ליה (שהרי משוחרר הוא)' - (זו אינה ראייה, דאיהו [העבד]) שביק ליה ועריק (מיד [בורח]) ולא ימציא עצמו למקום שיוכל לפוסלו בזריקת גט) ואזיל לעלמא (ואכיל תרומה).

(גיטין יג, א)  
'ומה אילו עבד כהן שברח, ואשת כהן שמרדה על בעלה - הלא אוכלים בתרומה, וזה (משוחרר) אינו אוכל' - שפיר קאמר להו?!  
אמר רבא: היינו דקא מהדרי ליה במתניתין: (טעמא מאי 'עבד כהן שברח אוכל בתרומה')? - 'מפני שהוא קנינו (דכהן)' (הלכך) דאי בעי (ההוא כהן, כשיברח עבדו) שקיל ארבעה זוזי מישראל (ומקני ליה ניהליה ושוב אינו קנינו)<sup>5</sup> ופסיל ליה [מתרומה] כל היכא דאיתיה.  
ולרבי מאיר - תינח עבד כהן, עבד ישראל מאי איכא למימר?  
אמר רבי שמואל בר רב יצחק: מפני שמפסידו משפחה כנענית.  
אדרבה - הרי הוא מתירו בבת חורין!  
עבדא בהפקירא ניחא ליה, זילא ליה (זוללה היא בעיניו לזלזל בה לכל תאותו) שכיחא ליה פריצה ליה (מתנהגת עמו בפריצות).

משנה:  
האומר "תנו \* גט זה לאשתי שטר שחרור זה לעבדי" ומת - לא יתנו לאחר מיתה (דגיטא לא הוי עד דמטי לידה, וכי מטי לידה - הא מית ליה משחרר, ופקעה ליה רשותיה); "תנו מנה לאיש פלוני" ומת - יתנו לאחר מיתה.

\* (האומר "תנו גט זה לאשתי" גרסינן במתניתין, ולא גרסינן 'תן', שלא מסרם ליד שליח בחייו; לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמעשה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר.)

גמרא:  
אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב: והוא ('מנה' דקתני מתניתין) שצבורין ומונחין (המעות) בקרן זוית (ואמר "מנה זה תנו לפלוני").

במאי עסקינן?: אלימא בבריא (מתנות בריא במטלטלין - יכול לחזור בו עד שימשוך; ויורשו נמי מצי למיהדר ביה, אליבא דמאן דלית ליה 'מצוה לקיים דברי המת') - כי צבורין מאי הוי, הא לא משך?! ואלא בשכיב מרע - מאי איריא 'צבורין' - כי

<sup>5</sup> מדוע צריך ארבעה זוזי? וכי אי אפשר לתת עבד במתנה, בקנין שטר? וכי מי ישלם עבור עבד שברח?

אין צבורין נמי, דהא קיימא לן ד'דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו'!!  
 אמר רב זביד: לעולם בבריא, וכדורב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב: "מנה לי בידך, תנהו לו לפלוני" - במעמד שלשתן קנה (ולקמן מפרש טעמא, וצבורין בעינן, דסבר רב זביד: לא אמר רב 'קנה' אלא בפקדון, דקני ליה כל היכא דאיתיה).  
 רב פפא אמר: לעולם בשכיב מרע, וכאידך דרב, דאמר רב: שכיב מרע שאמר "תנו מנה לפלוני מנכסי": "מנה זה" - נותנין, "מנה" סתם - אין נותנין: חיישינן שמא מנה קבור (יש לו בקרקע) קאמר (וההוא - הוא דיהב ליה).  
 והלכתא: לקבורה לא חיישינן.

רב פפא - מאי טעמא לא אמר כרב זביד?

(גיטין יג, ב)

קסבר רב פפא: כי אמר רב - לא שנא במלוה (ואף על גב דלהוצאה ניתנה ואינה בעין, הלכך לא בעינן צבורין אי במעמד שלשתן קמיידי מתניתין), ולא שנא בפקדון.

רב זביד - מאי טעמא לא אמר כרב פפא?  
 לא מיתוקמא מתניתין בשכיב מרע; ממאי? מדקתני 'האומר "תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי" ומת - לא יתנו לאחר מיתה';  
 טעמא דמת (הוא דלא יתנו, דאין גט לאחר מיתה), הא מחיים - נותנין (ולא צריך תו לאימלוכי ביה); (ו)טעמא דאמר (כלומר: והא דדייקין 'הא מחיים' - נותנין טעמא דאמר מעיקרא) "תנו" (כדקתני: "תנו גט לאשתי"), הא לא אמר "תנו" (אלא "כתבו") - (לא הוי תלי תנא דמתניתין טעמא דלא יתנו משום מיתה, דאפילו מחיים נמי) אין נותנין (עוד דלימא "תנו" - מדלא קתני האומר "כתבו גט לאשתי" ומת לא יתנו לאחר מיתה - שמע מינה דאי אמר הכי - אפילו מחיים נמי לא יהבינן), ו(אי)בשכיב מרע - אף על גב דלא אמר "תנו" (אלא "כתבו") -  
 נותנין (יהבינן, דכרי שמעון שזורי), דתנן [גיטין פ"ו מ"ה]: 'כראשונה היו אומרים: היוצא בקולר (ליהרג) ואמר: "כתבו גט לאשתי" (כדי שלא תזקק ליבם) - הרי אלו יכתבו ויתנו' (דמתוך שהוא בהול על נפשו - לא גמר למילתיה; ומיהו "כתבו ותנו" הוה דעתיה); חזרו לומר: אף המפרש (ביים) והיוצא בש"דא (למדבר); רבי שמעון שזורי אומר: אף המסוכן (שכיב מרע).  
 מתקיף לה רב אשי: ומאן נימא לן דמתניתין רבי שמעון שזורי היא - דלמא רבנן היא?

גופא אמר רב הונא אמר רב: "מנה לי בידך, תנהו לו לפלוני" - במעמד שלשתן קנה.

אמר רבא: מסתברא מילתיה דרב בפקדון, אבל במלוה לא.  
 והאלקים! אמר רב אפילו במלוה.

אתמר נמי: אמר שמואל משמיה דלוי: "מלוה לי בידך, תנהו לו לפלוני" - במעמד שלשתן קנה.

וטעמא מאי (במלוה קנה - הא ליתא בעינא דלקנייה)?

אמר אמימר: נעשה כאומר לו (לוה למלוה) בשעת מתן מעות (דהלואה): "שעבדנא לך (מהשתא)"<sup>6</sup> לדידך ולכל דאתו מחמתך" (הלכך כי אמר ליה "תנהו לפלוני" - איגלאי מילתא דמשעת מתן מעות אשתעבד ליה).

אמר ליה רב אשי לאמימר: אלא מעתה [שכאילו אמר מהשתא]: הקנה (מלוה זו) לנולדים (שזה המקבל נולד לאחר אותה הלואה), דלא הוו בשעת מתן מעות - הכי נמי דלא קנו (דכיון דטעמא משום שעבודא דקביל עליה לווה בשעת הלואה לאישתעבודי להאי דאתי מחמתיה הוא, ואיהו לא היה בעולם בההיא שעתא - לא קני) דאפילו לרבי מאיר, דאמר 'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם' (כגון מוכר פירות דקל, או "מה שתעלה מצודתי") - הני מילי (כי מקנה) לדבר (לאדם) שישנו בעולם, אבל לדבר שאינו בעולם - לא!  
 אלא אמר רב אשי:

(גיטין יד, א)

<sup>6</sup> זו מילת המפתח בפירוש השקלא וטריא שבגמרא.

בההיא הנאה דקא משתניא ליה (האי מלוה לגבי האי) בין מלוה ישנה למלוה חדשה (ונוח לו לדחות הפרעון זמן ארוך) - גמר (השתא בשעת אמירה) ומשעביד נפשיה (בלב שלם להאי, ומינתיק מקמא).

אמר ליה הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי: אלא מעתה, (אם היה מקבל זה אדם חזק, שאינו ממתיך) כגון הני דבי בר אלישיב, דכפתי ושקלי לאלתר - הכי נמי דלא קנו! וכי תימא הכי נמי - אם כן נתת דבריך לשיעורין?!

אלא אמר מר זוטרא: הני תלת מילי - שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא (כאילו קבלה משה הלכה מסיני, שאין צריך לתת בה טעם):

חדא - הא, ואידך: דאמר רב יהודה אמר שמואל: הכותב כל נכסיו לאשתו - לא עשאה אלא אפיטרופא (להכניס ולהוציא; ואף על פי שכתבו לה בלשון מתנה - לא קנאתו; ואין טעם בדבר אלא כך תקנו, והפקר בית דין [היה] הפקר), ואידך: דאמר רב חנניא: המשיא אשה לבנו גדול בבית (בית מיוחד, שאינו דר בה, אלא עשאו לו לבית חתנות) - קנאו.

אמר ליה רב לרב אחא ברדלא: 'קבא דמוריקא אית לי גבך, יהביה לפלוני - באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי (השתא סלקא דעתא דהכי אמר ליה: 'בפניו אני מבטיחך שלא אחזור ב')'

(ופרכינן): מכלל דאי בעי הדר ביה - מצי הדר ביה (בתמיה)? הכי קאמר: דברים הללו לא ניתנו לחזרה (כיון דבאפיה קאמינא לך - דתיתביה ניהליה - תו לא מצי הדרנא ב').

הא - אמר רב חדא זימנא (ולמה ליה למימר דלא מצינא הדרנא) - דאמר רב הונא אמר רב: 'מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן - קנה?' אי מההיא - הוה אמינא הני מילי (דבעינן בפניו): מתנה מרובה (כגון מנה), אבל מתנה מועטת לא ליבעי בפניו - קא משמע לן (להכי איצטריך למימר 'באפיה קאמינא לך': לאשמועינן דקבא דמוריקא - דמתנה מועטת היא - בעיא נמי באפיה).

הנהו גינאי (בעלי גינה מוכרי ירק) דעביד חושבנא בהדי הדדי; פש חמש איסתרי זוזי (סילעי מדינה; סתם 'איסתרי' - סלע צורי; 'איסתרי זוזי': סלע מדינה, שמינית שבסלע צורי, דהיינו חצי דינר) גבי חד מנייהו; אמרי ליה "יהבינהו ניהליה למרי ארעא" באפי מרי ארעא ('באפי מרי' - אאמרו ליה קאי, כלומר: אמרו ליה באפי מרי ארעא "יהבינהו ניהליה למרי ארעא"), וקנה מיניה; לסוף אזל, עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה - לא פש גביה ולא מידי! אתא לקמיה דרב נחמן. אמר ליה: מאי איצטריך לך? חדא: דאמר רב הונא אמר רב [קנין] 'במעמד שלשתן' - קונה לאלתר; ועוד - הא קנו מינך! אמר ליה רבא: אטו האי - מי קאמר 'לא יהבינא' ד'ליכא גבאי' קאמר! אמר ליה: אם כן - קנין בטעות הוא, וכל קנין בטעות - חוזר.

איתמר: "הולך מנה לפלוני, שאני חייב לו": אמר רב חייב (המשלח הזה) באחריותו (אם יאנסו מיד שליח זה), ואם בא לחזור (ולומר "החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך") - אינו חוזר;

ושמואל אמר: מתוך שחייב באחריותו - אם בא לחזור - חוזר. לימא בהא קמיפלגי: דמר (רב) סבר "הולך" כ"זכי" דמי' (הלכך אינו חוזר, ומיהו חייב באחריותו - שהמלוה לא צוהו למוסרם לזה), ומר סבר "הולך" לאו כ"זכי" דמי'?

לא, דכולי עלמא "הולך" כ"זכי" דמי (כלומר: בעלמא "הולך" - כ"זכי" דמי, ואם היו במתנה - דליכא אחריות - מודה שמואל דאינו חוזר), והכא בהא קמיפלגי? מר סבר: לא אמרינן 'מיגו' ומר (שמואל) סבר: אמרינן 'מיגו' (מתוך שחייב באחריות - אם בא לחזור חוזר).

תניא כוותיה דרב: "הולך מנה לפלוני שאני חייב לו", "תן מנה לפלוני שאני חייב לו", "הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי", "תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי" (כלומר: אחד מכל לשונות הללו) - חייב באחריותו, ואם בא לחזור - אינו חוזר.

**'פקדון' ? - לימא ליה** (האי משלח): **"אין רצונו** (של מפקיד) **שיהא פקדונו**  
**ביד אחר**" (דהכי קיימא לן לקמן בפרק שלישי (כטא); וכיון דאין רצונו - אשתכח דחוב הוא לו, ואין חבין  
לו לאדם אלא בפניו, ואמאי אינו חוזר? האי לאו "זכי" הוא) ! ?  
**אמר רב זירא: כשהוחזק** (משלח זה) **כפרן** (בפקדון; דאנן סהדי דניחא ליה לבעליו שיצא  
מתחת ידו).

**רב ששת הוה ליה אשרתא** (הקפה) **דסרבלי** (סרבלי: קו"ט COAT בלע"ז) (שנתן סרבליים  
באשראי, לתת לו המעות לזמן קבוע) **במחוזא**; **אמר ליה לרב יוסף בר חמא:**  
**"בהדי דאתית - אייתינהו ניהלי."**  
**אזל, יהבינהו ליה.** **אמרי ליה "ניקני מינך** (אונסא דאורחא, דאי מיתנסי מינך -  
לא ליהדר לתובען) !  
**אמר להו: "אין** (כן אעשה) **"! לסוף אישתמיט להו.** **כי אתא לגביה -**  
**אמר ליה: שפיר עבדת דלא שוית נפשך** (משלי כב, ז) **[עשיר ברשים ימשול, ו]עבד לוח**  
**לאיש מלוה' -** (שלא שיעבדת עצמך על חנם, ותהיה 'עבד'; ולהך לישנא גריס 'שפיר עבדת דלא שוית  
נפשך עביד לוח לאיש מלוה').  
**לישנא אחרינא: שפיר עבדת! עבד לוח לאיש מלוה** (כלומר: שפיר עבדת דאשתמטת, לפי  
שהן לוויים, ועבדים לי להביאו לי באחריותן) !

**רבי אחי ברבי יאשיה הוה ליה איספקא** (כלי) **דכספא בנהרדעא;**

(גיטין יד, ב)  
**אמר להו לרבי דוסתאי בר ינאי ולרבי יוסי בר כיפר: "בהדי**  
**דאתיתו - אתיוה ניהלי."**  
**אזול, יהביה ניהליה;** **אמרי להו "נקני מינייכו!" אמרי להו**  
**"לא!" אמרי להו "אהדריה ניהלן!"**  
**רבי דוסתאי ברבי ינאי אמר להו "אין** (מהדרנא), **רבי יוסי בר**  
**כיפר אמר להו "לא"** (כדאמרינן לעיל: אם בא לחזור - אינו חוזר) !  
**הו קא מצערו ליה.**  
**אמר ליה [רבי יוסי ברבי כיפר לרבי דוסתאי, כאשר ציערו אותו]: חזי מר**  
**היכי קא עביד [מה הם, אנשי נהרדעא עושים לי] !**  
**[גירסת רש"י: אמרו [בלשון רבים] לו לרבי דוסתאי, [כלומר: האנשים מנהרדעא אמרו לרבי**  
**דוסתאי חזי מר מאי קעביד רבי יוסי בר כיפר]: דלא קמהדר לן]**  
**אמר להו: טב רמו ליה** (הרבה הפוהו - לשון מורי; לשון אחר: **טב רמו ליה:** יפה ראויות המכות  
הללו) !  
**כי אתו לגביה [לרבי אחי], אמר ליה: חזי מר [רבי דוסתאי] לא**  
**מיסתייה דלא סייען אלא אמר להו נמי "טב רמו ליה!" אמר ליה:**  
**אמאי תיעבד הכי** (שנתרצית להחזיר מיד) ! ?  
**אמר ליה: אותן בני אדם - הן אמה** (אנשי מדות גבוהים בקומה) **וכובען אמה**  
**(אף מלבושיהן מאויימים משאר בני אדם), ומדברין מחציהן** (כלומר: קולן עבה, ונראה הדיבור  
יוצא מטיבורן), **ושמותיהן מבוהלין:** **"ארדא" ו"ארטא" ו"פילי בריש";**  
**אומרינן 'כפותו' - כופתין, אומרינן 'הרוגו' - הורגינן! אילו**  
**הרגו את דוסתאי - מי נתן לינאי אבא בר כמותי?**  
**אמר ליה: בני! אדם הללו קרובים למלכות הן?**  
**אמר ליה: הן!**  
**יש להן סוסים ופרדים שרצים אחריהן?**  
**אמר ליה הן!**  
**אמר ליה: אי הכי - שפיר עבדת!**

**"הולך מנה לפלוני", והלך, ובקשו ולא מצאו** (שמת): **תני חדא**  
**'יחזרו למשלח' ותניא אידך 'ליורשי מי שנשתלחו לו';**  
**לימא בהא קמיפלגי: דמר סבר "הולך" כ"זכי"** (וכיון שזכה בהן בחייו - ינתנו  
ליורשיו) **ומר סבר "הולך" לאו כ"זכי";**  
**אמר רבי אבא בר ממל: דכולי עלמא "הולך" לאו כ"זכי", ולא**  
**קשיא: הא בבריא** (יחזרו למשלח, ד"הולך" - לאו כ"זכי" דמי, וזה לא שלחו אלא למקבל, ולא  
ליורשיו) **הא בשכיב מרע** (שכל זמן שלא חזר בו - דבריו ככתובים וכמסורים; ו"הולך" ידידה - "זכי"  
הוא, ויתנם ליורשי מי שנשתלחו לו, שהרי זכה אביהן בחייו).

רב זביד אמר: הא והא בשכיב מרע (ד"הולך" דידיה - "זכי" הוא): הא דאיתיה למקבל (בעולם) בשעת מתן מעות (ושליח זכה בהן מיד, וכשמת - זכו יורשיו מכתו), הא דליתיה למקבל בשעת מתן מעות (שכבר מת; וזה [הנותן והשולח] לא היה יודע; נמצאת זכיה בטעות, ולא קנו יורשין).

רב פפא אמר: הא והא בבריא (ו"הולך" דידיה - לאו כ"זכי" דמי): הא דמית מקבל בחיי נותן (יחזרו למשלח, דלא זכה בהן מקבל; ואפילו מת הנותן בחזירת השליח - אין כאן משום 'מצוה לקיים דברי המת', שקודם מיתתו בטלו דבריו - משעת מיתת המקבל), הא (דקתני 'לירשי מי שנשתלחו לו') - דמית נותן בחיי מקבל (לאחר שמסרן לשליח - מת, ועדיין מקבל חי; הלכך: משעת מיתת הנותן - זכה בהם המקבל, משום ד'מצוה לקיים דברי המת', ואפילו היה בריא).

לימא "הולך" כ"זכי" - תנאי היא, דתניא: **"הולך מנה לפלוני", והלך, ובקשו ולא מצאו - יחזרו למשלח;**

**מת משלח - רבי נתן ורבי יעקב אמרו: יחזרו לירשי משלח; ויש אומרים: לירשי מי שנשתלחו לו.**

**רבי יהודה הנשיא אמר משום רבי יעקב, שאמר משום רבי מאיר: מצוה לקיים דברי המת (לקמן מפרש מאי פליג איש אומרים); וחכמים אומרים: יחלוקו;**

**וכאן (בבבלי) אמרו: כל מה שירצה שליח - יעשה (לפי מה שראה בדעתו של משלח: אם היתה עינו יפה במתנה זו ואוהב את המקבל ואת בניו).**

**אמר רבי שמעון הנשיא: על ידי היה מעשה, ואמרו: יחזרו לירשי משלח'**

מאי לאו בהא קמיפלגי: דתנא קמא (דלא איירי במת משלח, ואמר 'יחזרו למשלח') סבר: "הולך" לאו כ"זכי" (אבל אם מת משלח - לא ידעין מאי קאמר בה), ורבי נתן ורבי יעקב נמי "הולך" לאו כ"זכי", ואע"ג דמית - לא אמרינן 'מצוה לקיים דברי המת' (ורבי נתן ורבי יעקב הוסיפו על דבריו, ואמרו דאפילו מת משלח - לית לן בבריא, דמצוה לקיים דברי המת); ויש אומרים "הולך" כ"זכי" (ופליגי אפילו לא מת משלח, ואמילתיה דת"ק [קאי]);

ותדע: דמדקאמר רבי יהודה הנשיא 'מצוה לקיים דברי המת' - שמע מינה שמעינהו ל'יש אומרים' דתלו טעמיהו ב"הולך" כ"זכי" דמי, ואפילו לא מת משלח; ואמר איהו: דוקא מת, דמצוה לקיים דבריו, אבל לא מת - לא, ד"הולך" - לאו כ"זכי" דמי).

**'רבי יהודה הנשיא אמר משום רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר [וכו']': "הולך" לאו כ"זכי": מיהו היכא דמית - אמרינן 'מצוה לקיים דברי המת',**

**'וחכמים אומרים יחלוקו': מספקא להו (אי כזכי דמי אי לא ואי מצוה לקיים אי לא);**

**ו'כאן אמרו': שודא (ראות עיניו של שליח) עדיף (מחלוקה במילתא דמספקא); ורבי שמעון הנשיא' - מעשה אתא לאשמועינן: לא בבריא, דכולי עלמא לא פליגי (דלאו כ"זכי" דמי), והכא במאי עסקינן? בשכיב מרע, ובפלוגתא דרבי אלעזר (דמשוי ליה לשכיב מרע כבריא) ורבנן קמיפלגי, דתנן [בבא בתרא פ"ח מ"ז; דף קנ"א]: 'המחלק נכסיו על פיו (על פי צוואתו מחלק נכסיו לבניו, ולא כשאר המורישים שחולקים היורשים בשוה): רבי אלעזר [במשניות: אליעזר] אומר: אחד בריא ואחד מסוכן - נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה (שבכך הן נקנים מן הבריא, ושכיב מרע נמי - לרבי אלעזר אי לאו אקנינהו בהכי - לא מיקנו), ושאינן להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה; וחכמים אומרים: אלו ואלו נקנין באמירה.**

**אמרו לו [חכמים לרבי אלעזר]: מעשה באמן של בני רוכל, שהיתה חולה, ואמרה "תינתן**

**(גיטין טו, א)**

**ככינתי (נושק"א בלע"ז) לבתי, והיא בשנים עשר מנה" (כך היתה שוה), ומתה - וקיימו חכמים את דבריה!**

**אמר להם: בני רוכל - תקברם אמם (קללה היא, כלומר: לא יעלו על לב, ולא יזכרו בבית המדרש לראיה, לפי שרשעים היו, שהיו מקיימין קוצים בכרם; ולרבי אלעזר - כלאים נינהו, ולא נלמד מהן ראיה, לפי שלא דקדקנו בהן איך היתה אותה צוואה: שמתוך שהיו רשעים לא החזקו בבית המדרש):**

**תנא קמא כרבי אלעזר (דאמר: שכיב מרע ובריא שוים, הלכך "הולך" דידיה - לאו כ"זכי" דמי); ורבי נתן ורבי יעקב נמי כרבי אלעזר: אף על גב דמית - לא אמרינן 'מצוה לקיים דברי המת';**

ו' יש אומרים' - כרבנן (דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי, ואפילו לא מת משלח - נמי יתנו לירשיו מקבל, כל זמן שלא חזר משלח מדבריו);

ורבי יהודה הנשיא שאמר משום רבי מאיר - כרבי אלעזר (מדתלו טעמא במיתה; הא אם לא מת - יחזרו לו); מיהו היכא דמית - אמרינן 'מצוה לקיים דברי המת';

וחכמים אומרים יחלוקו' - מספקא להו (אי כרבי אלעזר אי כרבנן, והיכא דמית נמי מספקא להו אי מצוה לקיים דברי המת או לא);

ו' כאן אמרו' - שודא עדיף;

ורבי שמעון הנשיא - מעשה אתא לאשמועינן.

אבעיא להו: רבי שמעון הנשיא - נשיא הוא או משמיה דנשיא קאמר?

תא שמע, דאמר רב יוסף: הלכה כרבי שמעון הנשיא.

ועדיין תיבעי לך: נשיא הוא? או דקאמר משמיה דנשיא? תיקו.

גופא אמר רב יוסף: הלכה כרבי שמעון הנשיא; והא קיימא לן 'דברי שכיב מרע - ככתובין וכמסורין דמו' - רב יוסף מוקי לה בבריא.

והא 'לירשיו משלח' קאמר, וקיימא לן 'מצוה לקיים דברי המת'? תני (במילתיה דרבי שמעון): 'יחזרו למשלח' (ולא תתני 'לירשיו משלח' דבלא מת עסקינן).

הדרן עלך המביא קמא